

suomentanut
Jaana Paltamaa

WHODAS 2.0

► TERVEYDEN JA TOIMINTARAJOITTEIDEN
ARVIOINNIN KÄSIKIRJAN OSAT 2 & 3

WHODAS 2.0

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA 186

SUOMENNOS JAANA PALTAMAA

WHODAS 2.0

TERVEYDEN JA TOIMINTARAJOITTEIDEN
ARVIOINNIN KÄSIKIRJAN OSAT 2 & 3

Maailman terveysjärjestö (WHO) on julkaissut tämän luokituksen vuonna 2010 nimellä *Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule (WHODAS 2.0)* / edited by TB Üstün, N Kostanjsek, S Chatterji, J Rehm.

© World Health Organization 2010

Maailman terveysjärjestön WHO:n pääjohtaja on antanut Jyväskylän ammattikorkeakoululle julkaisuoikeuden suomenkieliseen laitokseen, jonka nimi on *WHODAS 2.0: Terveysten ja toimintarajoitteiden arvioinnin käsikirjan osat 2 ja 3*.

© World Health Organization 2014

jamk.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA -SARJA
Toimittaja • Teemu Makkonen

© 2014

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

WHODAS 2.0:
terveyden ja toimintarajoitteiden arvioinnin käsikirjan osat 2 ja 3.

Suomennos: Jaana Paltamaa

Kannen kuvat • iStockPhoto
Ulkoasu • JAMK / Pekka Salminen
Taitto ja paino • Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print • 2014

ISBN 978-951-830-347-6 (Painettu)

ISBN 978-951-830-348-3 (PDF)

ISSN-L 1456-2332

Osa I: Tausta on saatavilla englanninkielisestä versiosta
([http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/
43974/1/9789241547598_eng.pdf?us=1](http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/43974/1/9789241547598_eng.pdf?us=1))

JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/julkaisut

SISÄLLYS

WHODAS 2.0 ARVIOINTIMENETELMÄ – SUOMENKIELISEN KÄSIKIRJAN JA PILOTTITUTKIMUSTEN ESITTELY	7
---	---

OSA 2 – WHODAS 2.0:N KÄYTÖN JA PISTEYTYKSEN KÄYTÄNNÖN NÄKÖKOHDAT

5. WHODAS 2.0:N KÄYTTÖ	16
5.1. WHODAS 2.0:n ja sen käännösten käytön edellytykset	16
5.2. WHODAS 2.0:n käyttötavat.....	17
5.2.1. Itse täyttäen	17
5.2.2. Haastatellen	17
5.2.3. Läheisten tekemänä arviointina.....	17
5.3. WHODAS 2.0 arviointimenetelmän vakioitu käyttö	17
6. WHODAS 2.0:N PISTEYTYS.....	22
6.1. WHODAS 2.0:n summapisteeet	22
6.2. WHODAS 2.0:n pisteet aihealueittain	23
6.3. WHODAS 2.0:n väestönormit	24
6.4. WHODAS 2.0 yksittäisten kysymysten pisteet	27
6.5. Puuttuvan tiedon käsittely WHODAS 2.0:ssa	27
7. MÄÄRITTELY KYSYMYKSITTÄIN.....	30
7.1. Kysymykset A1-A5: Demografiset tiedot ja taustatiedot	30
7.2. Kysymykset D1.1-D1.6: Kuusi toimintakyvyn aihealuetta	32
7.3. Kysymykset F1-F5: Kansilehden tiedot.....	41
7.4. Kysymykset H1-H3: Vaikeuksien useus.....	41
7.5. Kysymykset S1-S12: Lyhyen version kysymykset.....	42
8. SPSS SYNTAKSI PISTEIDEN LASKEMISEEN	45
9. WHODAS 2.0 KÄYTÖN OHJEET JA HARJOITUKSET	48
9.1. Tarkennukset haastattelun toteutukseen	48
9.2. Kirjoituskäytännöt haastatteluversiossa	50
9.3. Kysymyskorttien käyttäminen	53
9.4. Kysymyksien esittäminen	53

9.5. Epäselvien vastausten täsmentäminen.....	55
9.6. Vastausten kirjaaminen	58
9.7. Ongelmia ja ratkaisuja	61
10. TESTAA ITSESI	64
LÄHTEET	74

OSA 3 – WHODAS 2.0:N ERI VERSIOT

WHODAS 2.0 ARVIOINTIMENETELMÄ – SUOMENKIELISEN KÄSIKIRJAN JA PILOTTITUTKIMUSTEN ESITTELY

WHODAS 2.0 ARVIOINTIMENETELMÄLLÄ VOIDAAN MITATA TERVEYTTÄ JA TOIMINTAKYKYÄ

- väestössä
- käytännön työssä

WHODAS 2.0 (WHO Disability Assessment Schedule) on Maailman terveysjärjestön (WHO) geneerinen terveyden ja toimintarajoitteiden arviointimenetelmä. Sen avulla voidaan selvittää terveydentilasta johtuvia vaikeuksia arjen osallistumisessa. Terveydentilalla tarkoitetaan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

WHODAS 2.0 perustuu Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen (ICF) -luokituksen kuvauskohteista, jotka ovat tutkimusten mukaan riittävän luotettavia ja herkkiä mittaamaan interventioiden vaikutuksia.

WHODAS 2.0 SISÄLTÄÄ KUUSI ICF:N OSALLISTUMISEN AIHEALUETTA:

- 1 Ymmärtäminen ja kommunikointi
- 2 Liikkuminen
- 3 Itsestä huolehtiminen
- 4 Ihmissuhteet
- 5 Arjen toiminnot
- 6 Yhteisöllinen osallistuminen

WHODAS 2.0:n kulttuurista soveltuvuutta sekä sen luotettavuutta, pätevyyttä ja käyttökelpoisuutta on tutkittu useissa kansainvälisissä tutkimuksissa. Ne kuvataan englanninkielisen käsikirjan *Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule (WHODAS 2.0)* (toim. TB Üstün, N Kostanjsek, S Chatterji, J Rehm) osassa 1, jota ei ole suomennettu.

WHODAS 2.0:n edeltäjä on World Health Organization Disability Assessment Schedule versio II (WHO-DAS II). Sitä käytettiin EU GOURAGE –tutkimuksessa, jossa 12 kysymyksen version avulla haastateltiin lähes 8 000 yli 50-vuotiasta henkilöä Suomessa, Puolassa ja Espanjassa (Perales ym. 2014)¹.

SUOMENKIELINEN KÄSIKIRJA

Tämä suomennos sisältää englanninkielisen käsikirjan osat 2 ja 3. Käsikirja on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille, terveyspolitiikan suunnittelijoille, yhteiskuntatieteilijöille ja muille henkilöille, jotka osallistuvat terveyden ja toimintarajoitteiden tutkimiseen.

Tämän käsikirjan osassa 2 ohjeistetaan **WHODAS 2.0 arviointimenetelmän vakioitua käyttöä**. Testiä suorittavien tulisi lukea ohjeistukset ja seurata niitä huolellisesti. Vakioinnin tavoite on varmistaa, että kaikki WHODAS 2.0:n versiot toteutetaan samalla tavalla jokaisella käyttökerralla.

Kirjan osa 3 sisältää suomennokset kaikista **WHODAS 2.0 – arviointimenetelmän seitsemästä versiosta**, jotka eroavat toisistaan pituudeltaan tai toteutustavaltaan.

- Täysversiossa on 36 kysymystä. Siitä voidaan laskea summapisteet sekä yksityiskohtaisempaa tietoa antavat aihealuekohtaiset pisteet. Haastatellen sen toteutus vie aikaa noin 20 minuuttia.
- Lyhyessä versiossa on 12 kysymystä, jotka selittävät 81 % täysversion vaihtelusta. Siitä voidaan laskea summapisteet. Haastatellen sen toteutus vie aikaa noin 5 minuuttia.
- 12+24 kysymyksen versiossa käytetään 12 kysymystä erottelemaan ongelmalliset aihealueet. Myönteisten vastausten perusteella vastaajalle esitetään enintään 24 lisäkysymystä. 12+24 kysymyksen versio voidaan toteuttaa haastatellen tai tietokoneavusteisesti.

---

¹ Perales J, Martin S, Ayuso-Mateos JL, ym. Factor associated with active aging in Finland, Poland, and Spain. *Int Psychogeriatr*. 2014 Apr 15:1-13. [Epub ahead of print].

Itse täytettävä versio voidaan täyttää kynän ja paperilomakkeen avulla. Haastattelu voidaan toteuttaa kasvokkain tai puhelimitse. Joskus voi olla tarpeen haastatella omaista tai läheistä (proxy). Kaikissa kysymyksissä pyydetään arviota vaikeuksista kussakin suorituksessa tai toimessa viimeisten 30 päivän aikana.

WHODAS 2.0:n käyttö on maksutonta, mutta edellyttää WHO:n WHODAS 2.0 -verkkosivuilla² olevan rekisteröitymislomakkeen täyttämisen.

PILOTTITUTKIMUKSET SUOMENKIELISESTÄ WHODAS 2.0 ARVIOINTIMENETELMÄSTÄ

Käännösprosessin aikana **tässä käsikirjassa olevista** suomenkielisistä versioista on tehty itsetäytettävän lyhyen version pilottitutkimuksia Jyväskylän ammattikorkeakoulussa.

- 1 12 kysymyksen itsetäytettävän version pilointi Kuntoutus Peurungassa neurologisen ja geriatrisen sydänkurssin osallistujille (n=12) marraskuussa 2012.

Pilointi toteutettiin Kuntoutus Peurungassa yhdellä neurologisella kurssilla ja yhdellä geriatrisella sydänkurssilla marraskuussa 2013 Jamkin työelämä- lähtöisen kurssin opiskelijoiden Mira Kolehmaisen ja Heidi Sepän, Peurungan tutkimuskoordinaattori Marjo-Riitta Anttilan ja Jamkin erikoissuunnittelija Jaana Paltamaa toimesta.

Kurssilaisille kerrottiin WHODAS 2.0 arviointimenetelmästä ja pilotoinnin tarkoituksesta sekä annettiin itsetäytettävän lomakkeen täyttöohjeet. Pilointiin osallistuminen oli vapaaehtoista. WHODAS 2.0 12 kysymyksen itsetäytettävä versio täytettiin ryhmäkerran aikana, jolloin tutkimukseen suorittajat olivat läsnä vastaten mahdollisesti esiintyviin kysymyksiin.

Kolme vastaajaa osallistui neurologiselle (kävelevät) kurssille ja yhdeksän vastaajaa oli geriatrisella sydänkurssilla. Vastaajien taustatiedot on kuvattu taulukossa 1.

---

² <http://www.who.int/classifications/icf/whodasii/en/>

TAULUKKO 1. Kuntoutus Peurungassa pilotointiin osallistuneiden neurologisen ja geriatrisen sydänkurssin vastaajien (n=12) taustatiedot.			
	Neurologinen kurssi (kävelevät)	Geriatrinen sydänkurssi	Yhteensä
Sukupuoli (n)			
naisia	1	4	5
miehiä	2	5	7
Ikä vuotta (keskiarvo, vaihteluväli)	64 v 54–80 v	68 v 65–75 v	66 v 54–80 v
Siviilisääty (n)			
naimisissa	1	7	8
avoliitossa	1	0	1
eronnut	1	1	2
leski	0	0	1
Asumismuoto (n)			
itsenäinen	2	9	11
tuettu asuminen	1	0	1
Työtilanne (n)			
eläkkeellä	3	9	12

Tulosten laskutapana käytettiin yksinkertaista pisteytystä, jossa lasketaan yhteen jokaiselle kysymykselle annetut pisteet: ei lainkaan vaikeaa (1), hieman vaikeaa (2), kohtalaisen vaikeaa (3), huomattavan vaikeaa (4) ja erittäin vaikeaa (5). Tällöin minimipistemäärä on 12 pistettä (täysi toimintakyky) ja maksimipistemäärä 60 pistettä (suurin mahdollinen toimintarajoite).

Neurologisen kurssin osallistujien WHODAS 2.0 summapisteyden keskiarvo oli 32 pistettä (vaihteluväli 25–36 pistettä), kun taas geriatrisella sydänkurssin osallistujilla oli selvästi vähemmän toimintarajoitteita (keskiarvo 20 pistettä vaihteluvälin ollessa 12–33 pistettä). Yksinkertaisen pisteytyksen todettiin soveltuvan kliiniseen käyttöön.

Pilotointiin osallistuneet kurssilaiset täyttivät lisäksi kyselylomakkeen, jossa kysyttiin heidän käsitystään kyselyn tarkoituksen ymmärtämisestä, kysymysten ymmärrettävyydestä ja huonosti ymmärretyistä kysymyksistä. Lisäksi he saivat antaa vapaamuotoisia muita kommentteja.

Kaikki vastaajat kokivat, että kyselyn tarkoitus oli heille selvä ja ymmärrettävä. Pääpiirteissään varsinaiset lyhyen version kysymykset (S1-S12) olivat ymmärrettäviä. Sen sijaan lisäkysymykset H1-H3 (vaikeuksien esiintyminen päivinä) koettiin monimutkaisiksi ja vaikeiksi. Kolmen vastaajan vapaamuotoiset kommentit olivat seuraavat: vaikea muistaa koko kuukautta kysymyksiin vastatessa, hyvä että kyselyjä on ja hyvät kysymykset.

Pilotoinnin toteuttajien kokemukset WHODAS 2.0 lyhyen version käytettyydestä olivat positiiviset ja osallistumisen itsearviointimenetelmä koettiin tarpeelliseksi. Itsearviointilomaketta käytettäessä tulisi huomioida kuntoutujan kognitiivinen toimintakyky ja muisti. Neurologisen kurssin osallistujilla haastattelu olisi saattanut toimia paremmin kuin itse täytettävä lomake. Kysymysten sanamuodoissa todettiin olevan epätarkkuutta ja vaikeita sanamuotoja, joten kysymysten muokkausta jatketaan pilotoinnin kokemusten perusteella.

- 2 12 kysymyksen itse täytettävän version pilotointi Jamkin ICF-projektin yhteydessä selkäydinvammakuntoutujilla (n=60) keväällä 2013

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa toteutettiin tutkimus- ja kehitysprojekti ”ICF-luokituksen juurruttaminen lääkinälliseen kuntoutukseen” (ICF-projekti³) ajalla 1.8.2012 - 31.3.2014. Tutkimuksen yhtenä osa-tavoitteena oli selvittää selkäydinvammakuntoutujien merkityksellisiä arjen haasteita ICF:n kautta tarkasteltuna. Aineistonkeruussa käytettiin WHODAS 2.0:n lyhyttä 12 kysymyksen itse täytettävää versiota. Tutkimuksen toteutukseen osallistuivat opiskelija Vilma Haapalo, lehtori Mari Kantanen ja erikoissuunnittelija Jaana Paltamaa.

Tutkimukseen osallistui 28 myöhäisvaiheen kuntoutuksessa olevaa selkäydinvammakuntoutujaa kolmessa kuntoutuskeskuksessa. Kuntoutujasta 86 % oli miehiä. Heidän keski-ikä oli 53 vuotta (vaihteluväli 22–72 vuotta) ja selkäydinvauriosta oli kulunut aikaa keskimäärin 18 vuotta (vaihteluväli 1,5–50 vuotta). Valtaosa kuntoutujista oli eläkkeellä (69 %).

Tässä tutkimuksessa käytettiin WHODAS 2.0:n ”Item Response Teoriaan” (IRT) perustuvaa pisteidenlaskumenetelmää, jossa vastaukset koodataan uudelleen ja tulos muunnetaan asteikolle 0-100. Tutkimuksessa käytettiin SPSS-syntaksia WHODAS 2.0-käsikirjan ohjeiden mukaan. Tuloksissa 0 tarkoittaa ”täyttä toimintakykyä (ei toimintarajoitteita)” ja 100 tarkoittaa ”suurinta mahdollista toimintarajoitetta”.

Toimintakykyä kuvaavat WHODAS summapisteeet (ka 39, vaihteluväli 17–65) osoittivat tutkimukseen osallistuneiden kuntoutujien kokevan merkittävää toimintarajoitetta selkäydinvauriosta johtuen, kun tuloksia verrataan väestönormeihin. Toimintakyvyssä oli eroa sekä vaurion tason että laajuuden (ASIA A-D) mukaan tarkasteltuna. Vamma-ajan osalta oli myös havaittavissa vähemmän aikaa sairastaneiden kokevan toimintarajoitteisuuden suurempana. Tarkemmat tulokset raportoidaan ICF-projektin loppuraportissa ”ICF teoriasta

---

³ www.jamk.fi/icf

käytäntöön – tutkimus- ja kehitysprojektin tulokset ja suositukset (tarjottu julkaistavaksi Kelan julkaisusarjassa).

Tämän pilottitutkimuksen mukaan WHODAS 2.0 12-kysymyksen versio itse täyttäen soveltui selkäydinvaurion saaneille kuntoutujille. Se oli nopea täyttää vieden aikaa noin 5 minuuttia. SPSS-syntaksilla tehty IRT-perusteinen pisteidenlaskutapa oli helppo toteuttaa. WHODAS 2.0 suomennettu 12-kysymyksen versio tunnisti toimintarajoitteet ja niiden vaihtelun suomalaisilla selkäydinvammakuntoutujilla samansuuntaisesti aiempiin tutkimuksiin verrattuna.

KIITOKSET SUOMENNOSPROSESSIIN OSALLISTUNEILLE

WHODAS 2.0 suomennoksesta vastasi erikoissuunnittelija, TtT Jaana Palta-maa Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Käännöstyöhön ja pilotointiin osallistui useita henkilöitä ja tahoja, joiden yhteistyön tuloksena on saatu käyttöön suomenkielinen WHO:n terveyden ja toimintarajoitteiden arviointimenetelmä WHODAS 2.0.

Kiitokset Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kehittämisspäällikkö Päivi Sainiolle ja erikoistutkija Heli Valkeiselle, joiden antamaa EU GOURAGE –tutkimuksessa käytettyä WHO-DAS II 12 kysymyksen version käännöstä hyödynnettiin suomennosprosessin alussa. Käsikirjan käännöstyössä arvokkaana apuna olivat Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijat Mira Kolehmainen, Heidi Seppä, Sanna Hakala, Juho-Matti Keskitalo, Paula Muranen ja Veera Viita. Erityisesti haluan kiittää seuraavia WHODAS 2.0:n kysymysten suomennosten kommentointiin osallistuneita asiantuntijoita arvokkaasta työstä kysymysten ymmärrettävyyden parantamiseksi: erikoistutkija Heidi Anttila, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL); dosentti, erikoislääkäri Katri Laimi, Turun yliopistollinen sairaala; projektipäällikkö Anna-Liisa Haataja ja projektityöntekijä Timo Ikäpuisto, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ”Oma tupa oma lupa” -Kaste hanke. Lisäksi kiitän suomennoksen kielenhuollosta Jyväskylän ammattikorkeakoulun Kielikeskuksen suomen kielen lehtoria Anu Mustosta.

WHODAS 2.0:N SUOMENNOKSEN VALIDOINTI JA KÄYTTÖÖNOTTO SUOMESSA

Suomennos on mukana usean eri tutkimushankkeen suunnitelmassa ja sitä ollaan ottamassa käyttöön useissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä.

Valtiovarainministeriön Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelmassa (SADe-ohjelma) on seitsemän eri ministeriöiden alaista hanketta. SADe-ohjelman sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuudessa (www.thl.fi/

sadesote) kehitetään kansalaisille suunnattuja yhtenäisiä sähköisiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Omahoitopolut tarjoavat kansalaiselle luotettavan ja laadukkaan sosiaali- ja terveysalan tiedon yhdistettynä niin sanottuihin itsearviointimenetelmiin. Omahoitopolkujen keskeisenä tavoitteena on, että niiden avulla kansalaiset ottavat paremmin vastuuta omasta terveydestään ja aktivoituvat ennalta ehkäisevään toimintaan. Ikäihmisten omahoitopolulle toimintakyvyn itsearviointimenetelmäksi on valittu WHODAS 2.0 12+24 kysymyksen versio. Jatkossa kansalaiset voivat vastata kysymyksiin verkossa, saada tulokset ja halutessaan lähettää ne sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tätä kansalaisen palveluväylään tulevan verkkopalvelun konseptia kehitetään ja pilotoidaan SAden Sote hankkeen *Yleinen sosiaali- ja terveystieto sekä avuntarpeen itsearviointimenetelmät -projektissa yhteistyössä kehittäjäkumppani HyvisSADen kanssa vuosina 2013-2015*.

WHODAS 2.0 arviointimenetelmän eri versiot ovat saatavilla Jamkin verkkojulkaisuna (www.jamk.fi). Lisäksi WHODAS 2.0 arviointimenetelmän kuvaus tulee myös osaksi toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallisen asiantuntijaverkoston TOIMIA-tietokantaa (www.toimia.fi). Käytöstä ja tutkimuksesta kiinnostuneiden henkilöiden suositellaan ottavan yhteyttä suomentajaan ja seuraamaan WHODAS-kotisivuja osoitteessa www.jamk.fi/icf.

Jaana Paltamaa

WHODAS 2.0:n käytön ja pisteytyksen käytännön näkökohdat

5 WHODAS 2.0:N KÄYTTÖ

WHODAS 2.0:aa on käytetty onnistuneesti monissa toisistaan eroavissa kulttuureissa sekä väestötutkimuksissa että kliinisissä käytössä. Tämä luku sisältää yleistä tietoa ja ohjeita WHODAS 2.0:n erilaisista käyttötavoista, yleisiä ohjeistuksia työkalun soveltamiseen sekä ohjeistusta eri kieliversioiden kehittämiseen.

5.1 WHODAS 2.0:N JA SEN KÄÄNNÖSTEN KÄYTÖN EDELLYTYKSET

WHO sallii WHODAS 2.0:n käytön maksutta ja on siksi laittanut arviointimenetelmän julkiseen levitykseen. Käyttäminen onnistuu täyttämällä WHODAS 2.0 -verkkosivuilla oleva rekisteröitymislomake.⁴ Rekisteröitymislomakkeella kerätty tieto auttaa WHO:ta parantamaan ja jakamaan tietoa WHODAS 2.0:n sovelluksista ja pitämään WHODAS 2.0:n käyttäjiä ajan tasalla uusimmista työkalua koskevista tiedoista ja muutoksista.

WHODAS 2.0:n käyttäjillä ei ole oikeutta tehdä siihen sisällöllisiä muutoksia, ellei WHO ole antanut nimenomaista lupaa tehdä niin. Englanninkielisen käyttöoppaan luvussa 4.2. esitellään painopistealueet WHODAS 2.0:n kehittämiseksi tulevaisuudessa. Sellaisten käyttäjien, jotka ovat kiinnostuneita auttamaan tai tukemaan kehitystyötä, tulee ottaa suoraan yhteyttä WHO:hon sähköpostilla.⁵

Tällä hetkellä WHODAS 2.0 on saatavana seuraavilla kielillä: albania, arabia, bengali, englanti, espanja, hindi, hollanti, italia, japani, joruba, kannada, kiina (mandariini), korea, kreikka, kroatia, norja, portugali, ranska, romanian, ruotsi, saksa, serbia, sinhala, slovenia, suomi, tamili, tanska, thai, tsekki, turkki ja venäjä.

WHO ottaa mielellään vastaan pyyntöjä WHODAS 2.0:n kääntämiseksi muille kielille. Kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä sähköpostilla.⁵

---

⁴ <http://www.who.int/classifications/icf/whodasii/en/>

⁵ Lähetä sähköpostia osoitteeseen whodas@who.int

5.2 WHODAS 2.0:N KÄYTTÖTAVAT

WHODAS 2.0 -lomakkeita voi käyttää kolmella tavalla: itse täyttämällä, haastattelemalla tai läheisen tekemänä arviointina.

5.2.1 ITSE TÄYTTÄEN

WHODAS 2.0:n itse täytettävän kyselylomakkeen voi täyttää yksin paperia ja kynää käyttäen. Kaikissa kysymyksissä on samanlainen rakenne, aikajänne ja vastausvaihtoehdot, minkä vuoksi arviointimenetelmä on käyttäjäystävällinen, selkeä ja yhtenäinen. Käyttäjät rohkaistaan kopioimaan osassa 3 olevat WHODAS 2.0 versiot omiin käyttötarkoituksiin.

5.2.2 HAASTATELLEN

WHODAS 2.0 voidaan täyttää haastatellen joko kasvoitusten tai puhelimitse. Tämäkin tapa on jälleen käyttäjäystävällinen ja välttää turhat toistot. Haastattelutekniikoiden hallinta riittää haastattelun suorittamiseen. Luku 7 sisältää kysymys-kysymykseltä -tarkennuksia, joihin jokaisen haastattelijan tulee perehtyä. Luvussa 10 on testi, jota voidaan käyttää WHODAS 2.0:n tietouden arvioinnissa.

5.2.3 LÄHEISTEN TEKEMÄNÄ ARVIOINTINA

Joskus voi olla tarpeen saada näkemys arvioitavan henkilön toimintakyvystä joltain muulta kuin häneltä itseltään. Esimerkiksi perheenjäseniä, hoitajia tai muita läheisiä voidaan pyytää arvioimaan henkilön toimintakykyä WHODAS 2.0:n aihealueilta. Tutkimukset ovat osoittaneet läheisten näkemysten hankkimisen hyödylliseksi.

5.3 WHODAS 2.0 ARVIOINTIMENETELMÄN VAKIOITU KÄYTTÖ

VAKIOINTI

WHODAS 2.0 haastattelut tulee suorittaa samalla tavalla joka kerta. Tällainen vakiointi varmistaa, että haastattelutapa ei vaikuta osallistujien vastauksiin. Jos haastattelija esimerkiksi käyttää WHODAS 2.0 arviointimenetelmää tietyille osanottajille ryhmätilanteessa ja toisille yksinään, niin erot vastauksissa voivat johtua pelkästään erilaisista haastattelumuodoista. Sama periaate kos-

kee eri haastattelijoita. Osanottajat voivat antaa erilaisia vastauksia, jos yksi haastattelijalla on ystävällinen osanottajia kohtaan ja toinen etäinen. Vakioidun haastattelutavan oppiminen estää näitä virhelähteitä.

Tämä käsikirja ohjeistaa WHODAS 2.0 arviointimenetelmän vakioitua käyttöä. Testiä suorittavien tulisi lukea ohjeistukset ja seurata niitä huolellisesti. Vakioinnin tavoite on varmistaa, että kaikki WHODAS 2.0:n versiot toteutetaan samalla tavalla jokaisella käyttökerralla.

TYÖRAUHA

Jokaisella osallistujalla tulee olla työrauha. Tämä varmistaa sen, että osallistuja on omalla mukavuusalueellaan ja mahdollistaa tarkimmat vastaukset. Jos WHODAS 2.0 esimerkiksi tehdään odotushuoneessa, osanottajan ja hänen vieressä olevan henkilön välillä täytyy olla riittävästi tilaa, jotta toinen henkilö ei näe osanottajan vastauksia. Kun WHODAS 2.0 tehdään haastatellen, tulee haastattelu tehdä suljetussa huoneessa, josta vastaukset eivät kuulu ulkopuolisille.

TAUSTAOLETUKSET KYSYMYKSIIN VASTAAMISELLE

WHODAS 2.0:n kysymyksiin vastatessa tulisi pitää mielessä seuraavat oletukset:

- 1 vaikeusaste
- 2 terveydentilasta riippuen
- 3 viimeisen 30 päivän aika
- 4 hyvien ja huonojen päivien keskiarvo
- 5 siten kuin vastaaja yleensä tekee suorituksen tai toimen
- 6 asiat, joita ei ole koettu viimeisen 30 päivän aikana, ei arvioida

Tarvittaessa haastattelijoiden tulee muistuttaa vastaajia näistä taustaoletuksista, jotka selitetään seuraavana tarkemmin.

TAUSTAOLETUS 1 - VAIKEUSASTE

Haastattelun aikana vastaajilta kysytään kysymyksiä erilaisten suoritusten koetusta vaikeusasteesta. WHODAS 2.0:ssa suorituksen vaikeus tarkoittaa:

- lisääntyneitä vaivannäköä tai ponnistelua
- epämukavuutta tai kipua
- hitautta
- muutoksia tavassa, jolla henkilö yleensä tekee suorituksen

TAUSTAOLETUS 2 - TERVEYDENTILASTA RIIPPUEN

Vastaajia pyydetään huomioimaan mistä tahansa terveydentilasta johtuva vaikeus, kuten:

- sairauksista, taudeista ja muista lyhyt- tai pitkäaikaisista terveysongelmista
- vammoista
- mielenterveys- tai tunne-elämän ongelmista
- alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmista.

Haastattelijat voivat vapaasti muistuttaa vastaajia, että nämä miettivät nimenomaan terveydellisistä syistä johtuvia vaikeuksia suorituksissa, eivätkä pohdi muita mahdollisia syitä. Esimerkiksi WHODAS 2.0:n kysymyksessä D3.1 on: ”Kuinka vaikeaa sinun oli peseytyä?” Mahdolliset vastausvaihtoehdot ovat seuraavat:

Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomattavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
1	2	3	4	5

Jos vastaajan vaikeudet johtuivat siitä, että vesi on kylmää, tulisi vastaus merkitä kohtaan 1 eli ei lainkaan vaikeaa. Jos vastaaja taas ei pysty peseytymään nivelreuman vuoksi, tulisi vastaus merkitä kohtaan 5 eli erittäin vaikeaa tai en pystynyt.

TAUSTAOLETUS 3 - VIIMEISEN 30 PÄIVÄN AIKA

Ihminen muistaa toimintaansa tarkimmin yhden kuukauden mittaiselta ajalta. Tästä syystä WHODAS 2.0:n aikakehykseksi valittiin viimeiset 30 päivää.

TAUSTAOLETUS 4 - HYVIEN JA HUONOJEN PÄIVIEN KESKIARVO

Joidenkin vastaajien koetut vaikeudet ovat vaihtelevia viimeisen 30 päivän aikana. Tällöin vastaajia tulisi pyytää arvioimaan hyvien ja huonojen päivien keskiarvo.

TAUSTAOLETUS 5 - SITEN KUIN VASTAAJA YLEENSÄ TEKEE SUORITUKSEN TAI TOIMEN

Vastaajien tulee arvioida koettu vaikeus ottamalla huomioon tapa, miten he yleensä suoriutuvat. Jos apuvälineitä tai henkilökohtaista apua on saatavilla, se otetaan vastauksessa huomioon. Esimerkiksi, kuten jo aikaisemmin mainittiin, kohdassa D3.1 kysytään ”Kuinka vaikeaa sinun oli peseytyä?” Mahdolliset vastaukset vaihtelevat jälleen välillä ”Ei lainkaan vaikeaa” ja ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt” tai ”Ei sovellettavissa”.

Jos esimerkiksi selkäydinvammaisella vastaajalla on henkilökohtainen avustaja, joka auttaa peseytymisessä päivittäin ja saatavilla olevasta avusta johtuen vastaaja kokee, että hänen ei ole lainkaan vaikea peseytyä, kohtaan merkittäisiin 1 eli ”Ei lainkaan”. Haastattelijoita, jotka haluavat arvioida avustuksen tai apuvälineen tuovan lisäarvon, neuvotaan kysymään kysymys kahdesti (eli avustuksen tai apuvälineen kanssa ja ilman sitä). Selkäydinvammaisen esimerkissä arviointi avun kanssa olisi 1 (eli ”Ei lainkaan”), mutta ilman apua 5 (eli ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt”).

TAUSTAOLETUS 6 - ASIAT, JOTKA ARVIOIDAAN ”EI SOVELLETTAVAKSI”

WHODAS 2.0:ssa pyritään määrittelemään, miten vaikeaa henkilön on suoriutua tehtävästä, sen sijaan että arvioitaisiin sitä, mitä hän haluaisi tai voisi tehdä, mutta ei todellisuudessa tee. Haastattelijoiden tulee arvioida, ovatko

vastaukset soveltuvia vai ei. Esimerkiksi kohdassa D2.5 kysytään ”Kuinka vaikeaa sinun oli kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri?”. Mahdolliset vastaukset vaihtelevat jälleen välillä ”Ei lainkaan vaikeaa” ja ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt” tai ”Ei sovellettavissa”.

Jos vastaaja ei pysty kävelemään yhtä kilometriä, koska hänellä on mur-tuma jalassa, valittaisiin kohta 5 ”Erittäin vaikea tai en pystynyt”. Jos vastaaja taas ei ole yrittänyt kävellä yhtä kilometriä yksinkertaisesti siitä syytä, että hän ajaa autolla joka paikkaan, niin kohta koodattaisiin ”E/S” eli ei sovellettavaksi.

Toinen esimerkki on kohta D3.4, jossa kysytään ”Kuinka vaikeaa sinun oli olla yksin muutama päivä?”. Mahdolliset vastaukset vaihtelevat jälleen välillä ”Ei lainkaan vaikeaa” ja ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt” tai ”Ei so-vellettavissa”. Jos vastaaja asuu perheensä kanssa ja ei ole ollut muutamaa päivää yksinään viimeisen 30 päivän ajan, kohta koodattaisiin ”E/S” eli ”Ei sovellettavissa”.

6 WHODAS 2.0:N PISTEYTYS

Tässä luvussa selitetään WHODAS 2.0:n lyhyen version (12 kysymyksen) ja täysversion (36 kysymyksen) version pisteytys. WHODAS 2.0:n täysversion 36 kysymyksen pisteytys ottaa huomioon vastaajan tilanteen palkallisena työntekijänä, kun taas 32 kysymystä käytetään, jos vastaaja ei ole ansiotyössä. Luvussa käydään läpi yleiset väestön normit, joita voidaan käyttää verrattaessa yksilöiden tai ryhmien tuloksia laajoja kansainvälisistä otoksista saatuja väestön arvoja vasten.

6.1 WHODAS 2.0:N SUMMAPISTEET

WHODAS 2.0:n lyhyen ja täysversion summapisteiden laskemiseksi on kaksi vaihtoehtoa - yksinkertainen ja monimutkainen.

YKSINKERTAINEN PISTEYTYS

Yksinkertaisessa pisteytyksessä lasketaan yhteen jokaiselle kysymykselle annetut pisteet - ei lainkaan vaikeaa (1), hieman vaikeaa (2), kohtalaisen vaikeaa (3), huomattavan vaikeaa (4) ja erittäin vaikeaa (5). Tässä yksinkertaisessa pisteytyksessä jokaisen kysymyksen pisteet lasketaan yhteen ilman uudelleenlaskemista tai vastausluokkien yhdistämistä; täten yksittäisten kysymysten painotusta ei ole. Tämä tapa on käytännöllinen laskettaessa käsin ja saattaa olla toimivin vaihtoehto kiireiseen kliniseen ympäristöön tai kynä-paperi-haastattelutilanteeseen. WHODAS 2.0:n yksinkertainen pisteytys pätee vain kyseiseen otokseen eikä tuloksia voi verrata väestöjen välillä.

WHODAS 2.0:n psykometriset ominaisuudet sallivat tämän yhteenlaskun. Klassisen psykometrisen analyysin (Lord ja Novick 1968) mukaan WHODAS 2.0:n rakenteen on todettu olevan yksiulotteinen ja sillä on korkea sisäinen yhtäpitävyys (Rasch 1980). Eri kysymyksiin saatujen vastausten yksinkertaisella yhteenlaskulla saadaan pistemäärä, joka on riittävä kuvaamaan toimintarajoitteiden astetta.

MONIMUTKAINEN PISTEYTYYS

Monimutkaisempi pisteytysmenetelmä on ”Item Response Theory” (IRT), joka ottaa huomioon jokaisen WHODAS 2.0:n kysymyksen vaikeustason. Tämä WHODAS 2.0:n pisteytystapa mahdollistaa monimuotoisemmat analyysit, joissa vastausten koko informaatiota käytetään vertailuun väestöjen tai osaväestöjen välillä. Se laskee jokaisen kysymyksen vastauksen ”ei lainkaan”, ”hieman”, ”kohtalaisen”, ”huomattavan” ja ”erittäin vaikeaa” erikseen, minkä jälkeen yhteispisteet määritellään tietokoneen avulla painottamalla kysymyksiä ja vaikeusasteita.

Pisteytyksessä on kolme vaihetta:

- *Vaihe 1* – kysymysten pisteiden uudelleenkoodaus aihealueittain
- *Vaihe 2* – pisteiden yhteenlasku kussakin kuudessa aihealueessa
- *Vaihe 3* – Yhteispistemäärän muuntaminen asteikolle 0-100 (jossa 0 = ei toimintarajoitteita, 100 = suurin mahdollinen toimintarajoite)

Laskukaava tietokoneelle on saatavilla WHO:n verkkosivuilta;⁶ se on myös kirjan luvussa 8 SPSS-syntaksina. Tämä syntaksi voidaan helposti muuntaa muille tilasto-ohjelmille. Mahdolliset kysymykset tulee lähettää WHO:lle sähköpostilla.⁷

6.2 WHODAS 2.0:N PISTEET AIHEALUEITTAIN

WHODAS 2.0 tuottaa tulokset kuudelle eri toimintakyvyn aihealueelle; ymmärtäminen ja yhteydenpito, liikkuminen, itsestä huolehtiminen, ihmissuhteet, arkitoimet ja yhteisöön osallistuminen. Näiden aihealueiden sisältämät kysymykset on esitelty yksityiskohtaisesti luvussa 7. Mikäli käyttäjä haluaa saada WHODAS 2.0:n aihealuekohtaiset tulokset, tulee hänen käyttää kaikki 36 kysymystä sisältävää täysversiota. Aihealuekohtaiset pisteet antavat yksityiskohtaisempaa tietoa kuin summapisteen. Ne voivat olla hyödyksi vertailtaessa yksilöitä ja ryhmiä toisiinsa tai väestöarvoihin sekä eri ajankohdissa (eli ennen ja jälkeen interventioiden tai vastaavasti).

⁶ <http://www.who.int/whodas>

⁷ Lähetä sähköpostia osoitteeseen whodas@who.int

Kaikki WHODAS 2.0:n aihealuekohtaiset pisteet voidaan laskea käyttämällä joko yksinkertaista tai IRT-pohjaista laskutapaa (Frick ym.). Jos kuitenkin jos halutaan verrata väestöarvoihin, niin jälkimmäinen laskutapa on hyödyllisempi.

6.3 WHODAS 2.0:N VÄESTÖNORMIT

Alun perin WHODAS 2.0:n väestönormit luotiin kahden tutkimuksen perusteella:

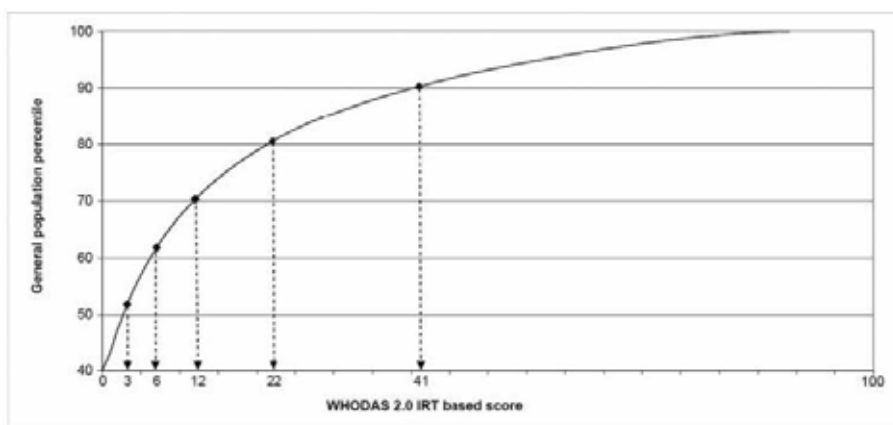
- 2-vaiheen reliabiliteetti- ja validiteettitutkimus (Wave 2), joka on kuvattu WHODAS 2.0:n englanninkielisessä kirjassa kappaleessa 2.3
- Üstün ym. (2003) *WHO Multi-Country Survey Study (MCSS)* -tutkimus, jossa oli mukana väestötokset 10 maasta (Egypti, Georgia, Indonesia, Intia, Kiina, Kolumbia, Meksiko, Nigeria, Slovakia ja Turkki).

Yhdessä nämä aineistot tuottivat alustavat väestönormit WHODAS 2.0:lle. Kun uutta dataa on saatavilla, näitä normeja päivitetään säännöllisin väliajoin WHO:n toimesta ja ne julkaistaan WHO:n verkkosivuilla.

Taulukossa 2 on väestönormit WHODAS 2.0:n täysversioiden IRT-pohjaiselle pisteytykselle. Kuviossa 1 on vastaava tieto graafisessa muodossa. Kuviossa yksilö, jonka IRT-pohjainen tulos on 22 (x-akseli: WHODAS 2.0 IRT-pohjainen pistemäärä) sijoittuu väestössä 80 prosentin kohdalle (y-akseli: osuus väestössä prosenttia).

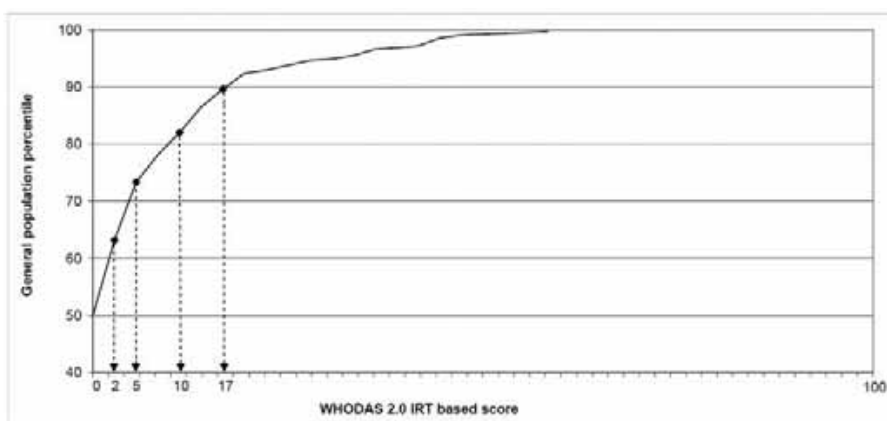
TAULUKKO 2. Väestönormit WHODAS 2.0:n täysversion IRT-pohjaiselle pisteytykselle	
Yhteispisteet	Osuus väestössä (%)
0	40.00
1	46.83
2	52.08
3	56.20
4	59.58
5	62.46
6	64.94
7	67.12
8	69.05
9	70.78
10	72.35
15	78.42
20	82.66
25	85.85
30	88.35
35	90.38
50	94.69
70	98.14
90	99.90
100	100.0

Kuvio 1. Väestön jakautuminen WHODAS 2.0:n täysversion IRT-pohjaisessa pisteytyksessä (Lähde: WHO:n Multi-Country Survey Study (MCSS) 2000-2001 (Üstün ym. 2003))

Taulukossa 3 on yhteenlasketut pisteet ja väestöosuudet IRT-pohjaiselle WHODAS 2.0:n lyhyille versioille. Kuviossa 2 on vastaava graafinen yhteenveto. Kuvio näyttää, että yksilö jonka IRT-pohjainen tulos on 17 (x-akseli: WHODAS 2.0 IRT-pohjainen pistemäärä) sijoittuu väestössä 90 prosentin kohdalle (y-akseli: osuus väestössä prosenttia).

TAULUKKO 3. Väestönormit WHODAS 2.0:n lyhyen moniluokkaiselle (polytominen) pisteytykselle	
Yhteispisteet	Osuus väestössä (%)
0.0	50.0
2.8	63.2
5.6	73.3
8.3	78.1
11.1	82.0
13.9	86.5
16.7	89.6
19.4	92.4
22.2	93.0
25.0	93.8
27.8	94.7
30.6	94.9
41.7	97.2
58.3	99.7
100.0	100.0

Kuvio 2. Väestön jakautuminen WHODAS 2.0:n lyhyen version IRT-pohjaisessa pisteytyksessä (Lähde: WHO:n Monikansallinen Terveiden ja Reagointikyvyn Tutkimus 2000-2001 (Üstün ym. 2003))

Väestönormeja voidaan käyttää useilla tavoilla. Ne tarjoavat arvoja, joita voidaan käyttää vertailtaessa eri ryhmiä keskenään, kuten fyysisiä rajoitteita omaavia henkilöitä mielenterveysongelmaisiin. Jos esimerkiksi halutaan verrata sydäninfarktin ja vakavan masennuksen aiheuttamia toimintarajoitteita keskenään, suositellaan, että analyysissä verrataan vastaaviin väestön normeihin (prosenttipisteisiin eli persentiileihin).

6.4 WHODAS 2.0 YKSITTÄISTEN KYSYMYSTEN PISTEET

Kysymyksiä on mahdollista verrata keskenään tai ryhmitellä itse valitsemallaan tavalla.

WHODAS 2.0:n yksittäisen kysymyksen pisteitä (raw scores) voidaan käyttää järjestyslukuasteikollisena muuttujana, joka kuvastaa vastaajan kokemaa vaikeusastetta tiettyä suoritusta tehdessään. Vaikeusasteen aloituskohta on ”ei lainkaan vaikeaa” ja se kasvaa järjestelmällisellä tavalla ”hieman”, ”kohtalaisen”, ”huomattavan” tai ”erittäin vaikeaan” vaikeusasteeseen. Jokainen taso osoittaa lisääntyntä vaikeutta.

Kuten summapistettä, WHODAS 2.0:n kysymysten vastausvaihtoehtoja voidaan käyttää kahdella tavalla:

- *dikotomisella (kyllä/ei) asteikolla* - osoittaen, että vastaajalla on vaikeaa tietyllä toimintakyvyn alueella, jolloin vastausten ”hieman”, ”kohtalaisen”, ”huomattavan” ja ”erittäin vaikeaa” vaihtoehdot yhdistetään kyllä-vaihtoehdoksi; ja
- *polytomisella (monitasoisella) asteikolla* - joka pitää vaikeusasteen ennallaan; eli siis ”hieman vaikean”, ”kohtalaisen vaikean”, ”huomattavan vaikean ” ja ”erittäin vaikean”

Yksilötasolla kysymysten välinen vertailu edellyttää monitasoista asteikkoa. Dikotomista kyllä/ei –pisteytystä voidaan käyttää suuremmilla ryhmillä.

Kysymysten pisteitä voidaan käyttää tapauksissa, joissa raportoidaan vaikeuksien esiintyvyyttä tietyssä aihealueessa.

6.5 PUUTTUVAN TIEDON KÄSITTELY WHODAS 2.0:SSA

Seuraavassa kuvataan yksinkertaiset ja monitahoiset tavat käsitellä puuttuvaa tietoa WHODAS 2.0:ssa.

YKSINKERTAISET LÄHESTYMISTAVAT PUUTTUVAN TIEDON KORVAAMISEEN

Seuraavien menettelytapojen on huomattu toimivan suurissa aineistoissa kokeellisissa olosuhteissa, jolloin on mahdollista luoda puuttuvat tiedot keino-otekoisesti ja laskea WHODAS 2.0 – asteikot uudelleen.

- WHODAS 2.0:n lyhyelle versiolle - Yksinkertaisin lähestymistapa silloin, kun vain yhden kysymyksen arvo puuttuu, on laskea keskiarvo muiden kysymysten vastauksista ja antaa se arvoksi puuttuvalle kysymykselle 12-kysymyksen WHODAS 2.0:ssa. Tätä lähestymistapaa ei tulisi käyttää, jos useamman kuin yhden kysymyksen vastaus puuttuu.
- WHODAS 2.0:n täysversiolle - kun vastaus puuttuu useampaan kuin yhteen kysymykseen, käytetään seuraavaa lähestymistapaa:
  - Jos vastaaja ei ole työssä ja on antanut vastaukset 32 kysymykseen, tulosta voidaan käyttää sellaisenaan ja se on vertailukelpoinen kokonaisen 36-kysymyksen version kanssa.
  - Kaikissa muissa tilanteissa, missä yhden tai useamman kysymyksen vastaus puuttuu, tulee puuttuviin kysymyksiin laittaa kaikkien kyseisen aihealueen vastausten keskiarvo. Tätä lähestymistapaa ei tule käyttää, jos vastaus puuttuu useampaan kuin kahteen kysymykseen. Lisäksi, jos tulokset lasketaan aihealueittain, kaksi puuttuvaa vastausta eivät saa olla samasta aihealueesta.

MONIMUTKAISET LÄHESTYMISTAVAT PUUTUVAN TIEDON KORVAAMISEEN

Monimutkaisempia lähestymistapoja voidaan käyttää tutkimuksissa, missä on suuria aineistoja ja useita muita taustatekijöitä saatavilla. Näitä lähestymistapoja tulee käyttää myös silloin, kun enemmän kuin yksi vastaus puuttuu 12-kysymyksen versiossa ja kun enemmän kuin kaksi vastausta puuttuu 36-kysymyksen versiossa.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa puuttuvia tietoja voidaan korjata nk. ”hot deck” - imputointimenetelmällä. Tämä menetelmä täyttää puuttuvat vastaukset

käyttämällä havaintoarvoja samankaltaisilta (eli yhteisiä ominaisuuksia, kuten ikä ja sukupuoli) vakioituilta, satunnaisesti valituilta saman aineiston vastaa- jilta, joilla on tiedot joka kysymykseen. Tämän menetelmän etuna on se, että se säilyttää kysymysten arvojen jakauman (Ford 1983). Imputointimenetelmän toteuttamiseen on saatavilla useita vaihtoehtoisia algoritmeja.

Toinen vaihtoehto on käyttää moni-imputointia. Toisin kuin ”hot deck” im- putointi, joka täyttää yhden arvon jokaiselle puuttuvalle arvolle, moni-imputoin- timenetelmä korvaa jokaisen puuttuvan arvon joukolla uskottavia arvoja, jotka edustavat epävarmuutta oikeasta arvosta. Nämä moninkertaisesti imputoidut aineistot - yleensä kolmen ja kymmenen väliltä - analysoidaan seuraavaksi käyttäen täydellisen aineiston vakiomenetelmiä sekä näistä analyseistä yh- distettyjä tuloksia (Rubin 1987).

7 MÄÄRITTELY KYSYMYKSITTÄIN

Tämä luvussa esitetään taustatiedot kunkin WHODAS 2.0:n kysymyksen tarkoituksesta. Kun vastaaja toivoo selvennystä johonkin tiettyyn kysymykseen, tulee haastattelijan käyttää seuraavia tietoja **eikä tarjota omia tulkintojaan**.

WHODAS 2.0:n kysymykset ovat aakkosjärjestyksessä kysymyksen numeroa edeltävän kirjaimen perusteella. Tässä luvussa kysymykset on kirjoitettu lihavoidulla fontilla ja huomioitavat ohjeet normaalilla fontilla.

7.1 KYSYMYKSET A1-A5: DEMOGRAFISET TIEDOT JA TAUSTATIEDOT

Tämä osa tulee täyttää yhdessä haastattelijan kanssa. Läheisen / lähiomaisen tehdessä arviointia on hänen pidettävä mielessä arvioitava henkilö.

A1	Sukupuoli (merkitse, kuten havainnoit)
A2	Kuinka vanha olet? Merkitse ikä
A3	Kuinka monta vuotta yhteensä opiskelit (kansa/peruskoulussa, toisen asteen koulussa tai korkeakoulussa)? Jos vastaaja on keskeyttänyt koulun, älä anna pistettä vajaasta vuodesta. Jos vastaaja on ollut koulussa sekä koko- että osa-aikaisesti, merkitse vuosien lukumäärä kokoaikaisena opiskeluaikana. Laske uudelleen käyty luokka kahtena vuotena.
A4	Mikä on nykyinen siviilisäätyysi? Anna vastaajan vastata tähän kysymykseen lukematta hänelle vaihtoehtoja etukäteen. Jos vastaaja ei vastaa täsmälleen jonkin annetun vaihtoehdon mukaan, täsmennä lukemalla vaihtoehdot, jotka voisivat olla rinnastettavissa vastaajan antamaan vastaukseen. Valitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvastaa nykyistä siviilisäätyä. Esimerkiksi jos vastaaja on tällä hetkellä naimisissa mutta aiemmin eronnut, pisteytä vain ”tällä hetkellä naimisissa” -mukaan.
A5	Mikä parhaiten kuvaa työtilannettasi? Valitse vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa vastaajan tämän hetkistä työtilannetta. Jos olet epävarma kuinka kirjata vastaus (esimerkiksi kotiäiti tai työtön), luota vastaajan omaan arvioon. Ei ole määritelty, kuinka monta viikkotuntia vastaajan tulisi työskennellä kuuluakseen palkkatyö-luokkaan. Opiskelijan ei myöskään tarvitse opiskella täysiaikaisesti, jotta hänet voitaisiin luokitella opiskelijaksi. Joissakin WHODAS 2.0:n versioissa tällä kysymyksellä määritetään, kysytäänkö vastaajalta työhön liittyvät kysymykset aihealueessa 5. Jos olet epävarma vastauksesta, käytä oletuksena vaihtoehtoa, joka antaa vastaajalle mahdollisuuden vastata työhön liittyviin kysymyksiin aihealueessa 5. Jos vastaaja kertoo olevansa työtön, kysy: ”Oletko työtön terveyssyistä vai muista syistä”, ja valitse vaihtoehto tämän mukaisesti.

7.2 KYSYMYKSET D1.1-D1.6: KUUSI TOIMINTAKYVYN AIHEALUETTA

AIHEALUE 1: YMMÄRTÄMINEN JA YHTEYDENPITO

WHODAS 2.0:n aihealue 1 sisältää kysymyksiä ymmärtämisestä ja yhteydenpidosta: keskittyminen, muistaminen, ongelmanratkaisu, oppiminen ja yhteydenpito.

	Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:
D1.1	Keskittyy johonkin tekemiseen 10 minuuttia?
	Tällä kysymyksellä selvitetään lyhytkestoisia, alle 10 minuuttia kestävän keskittymisen vaikeuksia. Useimmiten vastaajat ymmärtävät tämän kohdan. Jos vastaaja kuitenkin pyytää selvennystä, rohkaise häntä ajattelemaan omaa keskittymistään tavallisissa tilanteissa kuten työtehtävissä, lukemisessa, kirjoittamisessa, piirtämisessä, soittimen soittamisessa, laitteen kasaamisessa ja niin edelleen. Kysymyksellä ei tarkoiteta tilanteita, joissa ollaan syventyneenä johonkin ongelmaan tai joissa on häiritsevä ympäristö.
D1.2	Muistaa tehdä tärkeät asiat?
	Tämä kysymys selvittää, miten hyvin vastaaja muistaa tehdä tärkeät päivittäiset asiat. Kysymys ei viittaa epäoleellisiin asioihin tai yksityiskohtaisiin tietoihin menneestä. Jos vastaaja pyytää selvennystä, niin kysy kuinka hyvin hän muistaa tehdä asiat, jotka ovat tärkeitä hänelle tai hänen perheelleen. Jos vastaaja tavallisesti käyttää jotakin muistamisen apuvälinettä kuten muistiinpanoja, elektronista muistuttajaa tai henkilökohtaisen avustajan tukea - pisteytä tulos huomioiden apuvälineen käyttö.
D1.3	Ratkaista päivittäisiä ongelmia?
	Kysymys viittaa monimutkaisiin, useita mielen toimintoja sisältäviin suorituksiin. Jos vastaaja on epävarma, mitä tämä kysymys tarkoittaa, pyydä häntä ajattelemaan jotakin monimutkaista, ajattelua vaativaa ongelmaa, jonka hän on kohdannut viimeisen 30 päivän aikana. Sen jälkeen vastaajaa tulisi pyytää pohtimaan, kuinka hyvin hän kykeni: <ul style="list-style-type: none"> • tunnistamaan ongelman olemassaolon • pilkkomaan ongelman käsiteltäviin osiin • tuottamaan listan mahdollisista ratkaisuvaihtoehdoista • miettimään jokaisen ratkaisuvaihtoehdon hyvät ja huonot puolet • miettimään parhaan ratkaisuvaihtoehdon ottaen huomioon kaikki vaihtoehdot • toteuttamaan ja arvioimaan valittua ratkaisua • valitsemaan vaihtoehdoisen ratkaisun jos ensimmäisen ei onnistunut.

D1.4	<p>Oppia uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?</p> <p>Tässä kysymyksessä on otettu esimerkiksi uuden reitin oppiminen. Jos vastaaja pyytää selvennystä tai vaikuttaa ajattelevan ainoastaan uuteen paikkaan löytämisen oppimista, rohkaise häntä ajattelemaan myös muita uusia tilanteita, jossa on tarvittu uuden oppimista kuluneen kuukauden ajalta. Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • työtehtävä työpaikalla (esim. uusi menettelytapa tai työtehtävä) • koulussa (esim. uusi läksy) • kotona (esim. uuden kodin korjaustyön opettelu) • vapaa-ajalla (esim. uuden käsityötaidon opettelu) <p>Vastaajaa pyydetään myös ajattelemaan, kuinka helposti hän hankkii uutta tietoa, kuinka paljon apua tai toistoa hän tarvitsee uuden oppimisessa ja kuinka hyvin hän säilyttää oppimansa taidon.</p>
D1.5	<p>Ymmärtää yleensä toisten puhetta?</p> <p>Vastaajaa pyydetään ajattelemaan hänen tavallista kommunikointitapaansa (esim. puhuttu kieli, viittomakieli, avustavan laitteen kuten kuulolaitteen käyttöä, jne.) ja arvioimaan vaikeutta ymmärtää toisten viestejä. Vastaajan tulisi ajatella kaikkia tapahtumia, jotka hän on kohdannut viimeisen 30 päivän aikana, esimerkiksi kun:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiset puhuvat nopeasti • on taustamelua • on häiriötekijöitä <p>Vaikeuksia, jotka liittyvät eri äidinkieleen, ei tule huomioida.</p>
D1.6	<p>Aloittaa ja jatkaa keskustelua?</p> <p>Kysymyksen kummatkin osat, keskustelun aloittaminen ja jatkaminen, tulee arvioida. Jos vastaaja toteaa, että hänen on vaikeampaa aloittaa keskustelu kuin jatkaa sitä (tai päinvastoin), lopullisen vaikeustason määrittämiseksi pyydä häntä arvioimaan tasoa, joka liittyy molempiin toimintoihin.</p> <p>Keskustelulla tarkoitetaan minkä tahansa kommunikointikeinon käyttöä (puhe, kirjoitus, viittomat, eleet). Jos vastaaja käyttää tavallisesti kommunikoinnin apuvälinettä, varmista, että vaikeustaso määritellään keskustelusta, jossa kyseistä laitetta käytetään.</p> <p>Vastaajaa pyydetään ajattelemaan myös muita tekijöitä, jotka liittyvät terveydentilaan ja vaikeuttavat keskustelun aloittamista ja jatkamista kuten huonokuuloisuus, kielen vaikeudet esimerkiksi aivohalvauksen jälkeen, änkyttäminen ja pelko.</p>

AIHEALUE 2: LIIKKUMINEN

WHODAS 2.0:n aihealue 2 sisältää seisomisen, liikkumisen kodin sisällä, kotoa ulos lähtemisen ja pitkän matkan kävelemisen.

	Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:
D2.1	<u>Seistä pidempään, esimerkiksi 30 minuuttia?</u>
D2.2	<u>Nousta istumasta seisomaan?</u>
	Kysymyksellä tarkoitetaan nousemista ylös tuoilta, penkiltä tai WC-istuimelta. Kysymyksessä ei tarkoiteta lattialta istuma-asennosta ylösnousua.
D2.3	<u>Liikkua kotona?</u>
	Tämä kohta käsittää liikkumisen huoneessa ja huoneesta toiseen sekä apuvälineiden tai henkilökohtaisen avun käytön, jos ne ovat käytössä. Jos vastaaja asuu useampikerroksisessa talossa, sisältää tämä kysymys myös siirtymisen kerroksesta toiseen.
D2.4	<u>Lähteä kotoa?</u>
	Tällä kysymyksellä halutaan saada tietoa kaikista ulos lähtemiseen liittyvistä vaikeuksista, kuten: <ul style="list-style-type: none"> • fyysisistä (liikkumiseen liittyvistä) tekijöistä • tunneperäisistä tai psyykkisistä tekijöistä (esim. masennus, pelko, jne.) Kodilla tarkoitetaan vastaajan nykyistä asuntoa, joka voi olla talo, asunto tai hoitokoti.
D2.5	<u>Kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri [tai vastaava]?</u>
	Etäisyys tulee tarvittaessa muuntaa vastaajalle tutuksi mittayksiköksi kuten mailiksi. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei hän ole kävellyt pidempää matkaa viimeisen 30 päivän aikana, niin kysy liittyykö se terveydentilaan (kuten määriteltä WHODAS 2.0:ssa). Jos liittyy, merkitse kohta 5, eli ”Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään”. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei kyse ole terveydentilasta, merkitse kohta ”E/S”.

AIHEALUE 3: ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN

Aihealue 3 käsittelee kysymyksiä peseytymisestä, pukeutumisesta, syömisestä ja yksin olemisesta.

	Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:
D3.1	Peseytyä? <p>Tämä kysymys viittaa koko vartalon pesemiseen millä tahansa kulttuuriin kuuluvalla tavalla.</p> <p>Jos vastaaja ilmoittaa, ettei ole peseytynyt viimeisen 30 päivän aikana, kysy liittyykö se terveydentilaan (kuten määritelty WHODAS 2.0:ssa). Jos vastaaja ilmoittaa, että kyseessä on terveydentilaan liittyvä asia, merkitse kohta "5", joka tarkoittaa "Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään". Jos vastaaja ilmoittaa, että peseytymisen puute ei liity terveydentilaan, merkitse "E/S" eli "ei sovellettavissa".</p>
D3.2	Pukeutua? <p>Tämä kysymys sisältää kaikki sekä ylä- että alavartalon pukemiseen liittyvät toiminnot kuten vaatteiden esille ottamisen säilytystiloista (kuten kaapista tai laatikoista), nappien napittamisen, solmujen solmimisen jne.</p>
D3.3	Syödä? <p>Tämä kysymys koskee seuraavia syömiseen liittyviin toimintoihin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ruoan paloittelu ja ruoan tai juoman saaminen lautaselle tai lasiin ja siitä suuhun • ruoan ja juoman nieleminen • psyykkiset tai tunneperäiset seikat, jotka voivat vaikuttaa syömiseen; kuten anorexia, bulimia tai masennus. <p>Jos vastaajalla on käytössä letkuruokinta, tällä kysymyksellä tarkoitetaan vaikeuksia, jotka liittyvät itse hoidettaviin toimintoihin kuten ruokaletkun valmistelu ja puhdistaminen.</p> <p>Tässä kysymyksessä ei tarkoiteta ruoan valmistamista.</p>
D3.4	Olla yksin muutama päivä? <p>Tällä kysymyksellä selvitetään vaikeutta olla yksin pidempi ajanjakso ja siinä koettua turvallisuuden tunnetta. Jos vastaaja ei ole ollut yksin viimeisen 30 päivän aikana, oikea merkintä on "E/S".</p> <p>Varmista "Ei lainkaan vaikeaa"-vastaus kysymällä, onko niin että hänen ei ole vaikea olla yksin (vastaukseksi valitaan "1") vai että hän ei ole yksin koskaan (tässä tapauksessa "E/S" on oikein).</p>

AIHEALUE 4: IHMISSUHTEET

Aihealueessa 4 kysytään toisten ihmisten kanssa toimeen tulemisesta sekä niistä terveydentilaan liittyvistä vaikeuksista, joita näissä tilanteissa voi olla. Tässä kontekstissa ”ihminen/ihmiset” voivat olla henkilöitä, joiden kanssa vastaaja on läheisessä suhteessa tai jotka hän tuntee hyvin (esim. puoliso tai kumppani, perheenjäsenet tai läheiset ystävät) tai henkilöitä, jotka ovat vastaajalle vieraita.

	Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:
D4.1	Olla tekemisissä tuntemattomien ihmisten kanssa?
	Tässä kysymyksessä tarkoitetaan vuorovaikutustilanteita vieraiden ihmisten kanssa, kuten: <ul style="list-style-type: none"> • kaupan henkilökunnan • palvelutyöntekijöiden • tietä kysyvien ihmisten. Vastaajaa pyydetään ajattelemaan sekä ihmisen kohtaamista että vuorovaikutuksen onnistumista.
D4.2	Pitää yllä ystävyysuhteita?
	Tämä kysymys tarkoittaa terveydentilan vaikutuksia ystävyysuhteisiin, kuten: <ul style="list-style-type: none"> • yhteydenpidon ylläpitämiseen • ystävien kanssa totutulla tavalla olemiseen • ystävien kanssa toiminnan aloittamiseen • kutsuttaessa toimintaan osallistumiseen. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei hän ole osallistunut minkäänlaisen ystävyysuhteen ylläpitämiseen viimeisen 30 päivän aikana, niin kysy että liittyykö se terveydentilaan (kuten määritelty WHODAS 2.0:ssa). Jos liittyy, merkitse kohta ”5”, eli ”Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään”. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei kyse ole terveydentilasta, merkitse kohta ”E/S”.
D4.3	Tulla toimeen läheisten ihmisten kanssa?
	Vastaajaa pyydetään ajattelemaan mitä tahansa läheistä ihmissuhdetta joko perheessä tai perheen ulkopuolella.

D4.4	<p>Saada uusia ystäviä?</p> <p>Tällä kysymyksellä tarkoitetaan terveydentilan vaikutuksia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uusien ihmisten tapaamistilanteiden etsimiseen • kutsujen vastaanottamiseen • vuorovaikutukseen ja viestintään kontaktin ottamiseksi ja ystävyysuhteen kehittämiseksi. <p>Jos vastaaja ilmoittaa, ettei hän ole osallistunut ystävyysuhteiden luomiseen viimeisen 30 päivän aikana, niin kysy liittyykö se terveydentilaan (kuten määritelty WHODAS 2.0:ssa). Jos liittyy, merkitse kohta "5", eli "Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään". Jos vastaaja ilmoittaa, ettei kyse ole terveydentilasta, merkitse kohta "E/S".</p>
D4.5	<p>Olla seksuaalisessa kanssakäymisessä?</p> <p>Vastaajaa pyydetään ajattelemaan asioita, jotka hän liittyy seksuaaliseen kanssakäymiseen. Jos hän pyytää selvennystä, selitä että tämä kysymys viittaa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhdyntään • halailuun • suutelemiseen • hyväilyyn • muihin intiimeihin tai seksuaalisiin toimintoihin.

AIHEALUE 5: ARKITOIMET

Tässä aihealueessa kysytään vaikeuksista jokapäiväisissä toimissa. Nämä ovat niitä, mitä ihmiset tekevät useimpina päivinä kuten kodinhoitoa, työtä ja opiskelua.

	Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:
D5.1	Hoitaa kotityöt?
	<p>Tällä kysymyksellä selvitetään osallistumista sekä kodinhoitoon että perheenjäsenistä tai muista läheisistä huolehtimiseen. Vastaajaa pyydetään huomioimaan kaikki kodinhoitoon tai perheeseen liittyvät tarpeet kuten fyysiset, tunnepohjaiset, taloudelliset ja psyykkiset tarpeet.</p> <p>Tässä kysymyksessä kodinhoito on määritelty laaja-alaisesti, jolloin se sisältää myös muita kodin velvollisuuksia, kuten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • talouden hallinnan • auton ja kodin korjaustyöt • kodin piha-alueesta huolehtimisen • lasten hakemisen koulusta • kotitehtävissä auttamisen • lasten kasvattamisen/kurinpidon. <p>Jos vastaajalla ei ole pysyvää asuntoa, viitataan kysymyksessä toimintoihin, jotka liittyvät omaisuuden säilyttämiseen ja ylläpitoon.</p>
D5.2	Hoitaa tärkeimmät kotityöt hyvin?
D5.3	Saada kaikki tarpeelliset kotityöt tehtyä?
	<p>Vastaajaa pyydetään arvioimaan suoriutumistaan tarvittavien kotitöiden tekemisessä ja kotitöiden valmiiksi saamisessa. Jos tarpeen, vastaajaa muistutetaan kertomaan vain terveydentilaan liittyvistä vaikeuksista, ei niistä, jotka ovat muista syistä haasteellisia, kuten ajanpuutteen vuoksi (ellei tämä syy ole jollain tavoin liitettävissä terveydentilaan).</p>
D5.4	Tehdä kotityöt tarvittavan nopeasti?
	<p>Tämä kysymys viittaa kotitöihin käytettyyn aikaan suhteessa samassa taloudessa asuvien odotuksiin ja tarpeisiin, ja suhteessa tehtäviin ja velvollisuuksiin.</p>
D5.5	Hoitaa päivittäinen työsi / opiskelusi?
	<p>Tällä kysymyksellä selvitetään vaikeuksia työ- tai koulutehtävissä kuten ajoissa olemisessä, valvontaan suhtautumisessa, muiden valvomisessa, suunnittelussa, organisoinnissa, työpaikan odotuksiin vastaamisessa tai vastaavissa.</p>
D5.6	Tehdä tärkeimmät työ/opiskelutehtäväsi hyvin?
	<p>Työ- tai koulutehtävän ”hyvin” tekeminen viittaa suoriutumiseen esimiehen tai opettajan odotusten mukaisesti oma vaatimustaso tai työn/koulun kriteerit huomioiden.</p>
D5.7	Saada kaikki tarvittavat työsi tehtyä?
D5.8	Saada työt tehtyä tarvittavan nopeasti?
	<p>Nämä kysymykset viittaavat odotuksiin suhteessa työn määrään ja aikarajoihin.</p>

AIHEALUE 6: YHTEISÖÖN OSALLISTUMINEN

Tämän aihealueen kysymysten pääpaino on yhteiskunnassa kohdatuissa ongelmissa. Vastaaja pyydetään ajattelemaan, miten muut ihmiset ja ympäröivä maailma vaikeuttaa osallistumista yhteiskuntaan. Tässä aihealueessa vastaajat eivät raportoi omista suoritusrajoitteistaan vaan rajoituksista, joiden he kokevat muiden ihmisten, lainsäädännön tai muiden seikkojen aiheuttamana. Vastaajille tulisi painottaa kysymyskohtaisissa määrittelyissä olevia alleviivattuja fraaseja, jotta vastaajan olisi helpompaa muuttaa ajattelutapaansa ja ymmärtää mitä kysytään. Tämä aihealue sisältää myös kysymyksiä terveydentilan vaikutuksista.

Tämän aihealueen esittelyssä muistutetaan vastaajia siitä, että haastattelu koskee viimeisten 30 päivän aikaa. Kuitenkaan tämän aihealueen kysymykset eivät välttämättä helposti sovellu tähän aikarajaan. Siksi on tärkeää muistuttaa vastaajaa siitä, että hän yrittää keskittyä 30 päivän ajanjaksoon.

	Viimeisen 30 päivän aikana:
D6.1	Kuinka vaikea sinun oli <u>osallistua tapahtumiin</u> (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut?
	Tätä kysymystä voi selventää käyttämällä muita esimerkkejä yhteisöllisistä tapahtumista kuten kuntakokoukseen osallistuminen, markkinat, kaupungin, naapuruston tai yhteisön vapaa-aika- tai urheilutapahtumat. Vastaajan tulee pohtia omia osallistumismahdollisuuksia tai esteitä. Jos ”samalla tavalla kuin muut niihin osallistuivat” –sanontatapa hämmentää, pyydä vastaajaa: <ul style="list-style-type: none"> • arvioimaan, kuinka laajasti tavalliset ihmiset yleensä voivat osallistua yhteisön tapahtumiin omassa yhteisössään sekä • vertaamaan niihin omia haasteitaan.
D6.2	Kuinka paljon ympäristön esteet rajoittivat osallistumistasi?
	Tällä kysymyksellä selvitetään, kuinka paljon vastaaja on kokenut esteitä omien pyrkimysten ja aikomusten toteuttamisessa ympäristöstä tai toisista ihmisistä johtuen. Ulkoiset häiriötekijät voivat olla: <ul style="list-style-type: none"> • fyysisiä esteitä - esimerkiksi ramppien puuttuminen kirkkoon pääsemiseksi, ja • sosiaalisia esteitä - esimerkiksi kehitysvammaisia syrjivä laki tai muiden ihmisten negatiiviset asenteet.
D6.3	Kuinka paljon muiden asenteet tai teot vaikeuttivat <u>ihmisarvoista elämääsi</u>?
	Vastaajaa pyydetään ajattelemaan niitä ongelmia, joita hän on kohdannut yrittäessään elää arvokkaasti ja ylpeänä itsestään, tekemisistään ja elämästään.

D6.4	Kuinka paljon meni aikaa terveydentilan aiheuttamiin ongelmiin?
	Tällä kysymyksellä pyritään saamaan arvio, kuinka paljon vastaaja käytti viimeisen 30 päivän aikana aikaa mihin tahansa terveydentilaan liittyvään asiaan kuten: <ul style="list-style-type: none"> • hoidoissa käymiseen, • omaan terveydentilaan liittyvien taloudellisten asioiden hoitamiseen kuten maksujen maksamiseen tai vakuutuksien tai etujen hakemiseen ja • terveydentilaan liittyvän tiedon hankkimiseen tai muiden ohjaamiseen.
D6.5	Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi?
	Tämä kysymys viittaa terveydentilan aiheuttamien tunteiden määrään. Tunteet voivat olla suuttumusta, surua, katumusta, kiittolisuutta, arvostusta tai mitä tahansa positiivista tai negatiivista tunnetta.
D6.6	Kuinka paljon terveydentilasi rasitti sinun tai perheesi taloutta?
	Perheeseen lasketaan mukaan paitsi sukulaiset, niin myös muut ihmiset, jotka vastaaja ajattelee perheenjäsenen kaltaiseksi. Siihen kuuluu myös henkilöt, jotka jakavat terveydentilan aiheuttamat taloudelliset rasitteet. Kysymyksen päähuomio on säästöjen tai nykyisten tulojen kulumisessa terveydentilaan liittyviin tarpeisiin. Jos vastaaja on kokenut merkittävää talouden rasittumista mutta hänen perheensä ei tai päinvastoin, tulisi vastatessa huomioida molemmat näkökulmat.
D6.7	Kuinka paljon terveydentilasi aiheutti ongelmia perheellesi?
	Pääpaino on ongelmissa, jotka syntyvät vastaajan terveydentilan ja häntä ympäröivän maailman vuorovaikutuksesta. Kysymyksellä saadaan tietoa perheen sisällä syntyneistä ongelmista, jotka voivat olla taloudellisia, tunteisiin liittyviä tai fyysisiä. Käsite ”perhe” on määritelty yllä kohdassa D6.6.
D6.8	Kuinka vaikea sinun oli tehdä rentouttavia tai mielihyvää tuottavia asioita?
	Vastaajaa pyydetään ajattelemaan vapaa-ajan mielenkiinnon kohteita, joita hän haluaisi mutta ei pysty toteuttamaan terveydentilan ja yhteiskunnan rajoitteiden takia. Vastaaja esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • haluaisi lukea kirjallisuutta, mutta ei voi tehdä niin, koska paikallisesta kirjastosta ei löydy suurella tekstikoolla printattuja kirjoja, tai • nauttisi elokuvien katsomisesta, mutta ei voi tehdä niin, sillä harvat elokuvat ovat tuotettu myös kuurojen tekstityksellä. Vastaajaa pyydetään antamaan kokonaisarvio kohdatuista vaikeuksista.

7.3 KYSYMYKSET F1-F5: KANSILEHDEN TIEDOT

Kysymykset F1-F5 on tarkoitettu vastaajan taustatietojen keräämiseen jokaiselta vastaukserralta. Ne tulisi merkitä ennen haastattelun alkua.

F1	Merkitse vastaajan kohteen henkilötunnus tai tunnistenumero.
F2	Merkitse haastattelijan tunnus.
F3	Merkitse arviointikerran numero (1. kerta, 2.kerta, jne.)
F4	Merkitse haastattelupäivämäärä virallisessa muodossa: päivä/kuukausi/vuosi. Täytä tyhjät nolilla. Esimerkiksi 1. toukokuuta 2009 kirjataan 01/05/09.
F5	Merkitse vastaajan nykyinen asumismuoto. <ul style="list-style-type: none"> • 1 = Itsenäinen asuminen (esim. yksin, perheen tai ystävien kanssa asuminen). • 2 = Kotona kotipalvelun tai muun tuen avulla (esim. säännöllinen palvelu tai ammattiapu, joka auttaa päivittäisissä toiminnoissa, kuten kaupassa käymisessä, peseytymisessä ja ruoan valmistamisessa). • 3 = Palvelutalossa tai laitoshoidossa (esim. 24h valvonnan sisältävä asuminen, kuten hoitokoti, sairaala tai kuntoutuslaitos).

7.4 KYSYMYKSET H1-H3: VAIKEUKSIEN USEUS

Kysymykset H1-H3 määrittävät, missä määrin vastaajat ovat kohdanneet kysymysten esittämiä vaikeuksia.

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?
	Tämä kysymys koskee kaikkia kysymyksissä esiintyneitä vaikeuksia.
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana olit täysin kykenemätön tekemään tavallisia askareitasi tai terveydentilan takia?
	Rohkaise vastaajaa määrittelemään ”täysin kykenemätön” itse.
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin olit täysin kykenemätön, jouduit vähentämään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?
	Pyydä vastaajaa mieluummin ajattelemaan mitä tahansa tavallisten askareiden vähentämistä kuin laskemaan vain päiviä, jolloin hän oli täysin kykenemätön suorittamaan askareita.

7.5 KYSYMYKSET S1-S12: LYHYEN VERSION KYSYMYKSET

Kirjaimella ”S” alkavat kysymykset ovat lyhyessä, 12 kysymyksen versioissa ja 12+24 kysymyksen haastatteluversiossa.

- 12 kysymyksen versiossa kysytään aina kaikki ”S” -kysymykset (S1-S12).
- 12+24 kysymyksen versiossa kysymykset S1-S5 kysytään aina ja kysymykset S6-S12 ainoastaan silloin, kun vastaajalla on ollut vaikeutta jossain ensimmäisissä viidessä kysymyksessä.

	Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:
S1	Seistä pidempään, esimerkiksi 30 minuuttia?
S2	Hoitaa kotityöt?
	<p>Tällä kysymyksellä selvitetään osallistumista sekä kodinhoitoon että perheenjäsenistä tai muista läheisistä huolehtimiseen. Vastaajaa pyydetään huomioimaan kaikki kodinhoitoon tai perheeseen liittyvät tarpeet kuten fyysiset, tunnepohjaiset, taloudelliset ja psyykkiset tarpeet.</p> <p>Tässä kysymyksessä kodinhoito on määritelty laaja-alaisesti, jolloin se sisältää myös muita kodin velvollisuuksia kuten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • talouden hallinnan • auton ja kodin korjaustyöt • kodin piha-alueesta huolehtimisen • lasten hakemisen koulusta • kotitehtävissä auttamisen • lasten kasvattamisen/kurinpidon. <p>Jos vastaajalla ei ole pysyvää asuntoa, viitataan kysymyksessä toimintoihin, jotka liittyvät omaisuuden säilyttämiseen ja ylläpitoon.</p>
S3	Oppia uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?
	<p>Tässä kysymyksessä on otettu esimerkiksi uuden reitin oppiminen. Jos vastaaja pyytää selvennystä tai vaikuttaa ajattelevan ainoastaan uuteen paikkaan löytämisen oppimista, rohkaise häntä ajattelemaan myös muita uusia tilanteita, jossa on tarvittu uuden oppimista kuluneen kuukauden ajalta. Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • työtehtävä työpaikalla (esim. uusi menettelytapa tai työtehtävä) • koulussa (esim. uusi läksy) • kotona (esim. uuden kodin korjaustyön opettelu) • vapaa-ajalla (esim. uuden käsityötaidon opettelu) <p>Vastaajaa pyydetään myös ajattelemaan, kuinka helposti hän hankkii uutta tietoa, kuinka paljon apua tai toistoa hän tarvitsee uuden oppimisessa ja kuinka hyvin hän säilyttää oppimansa taidon.</p>

S4	Osallistua tapahtumiin (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut?
	Tätä kysymystä voi selventää käyttämällä muita esimerkkejä yhteisöllisistä tapahtumista, kuten kuntakokoukseen osallistuminen, markkinat, kaupungin, naapuruston tai yhteisön vapaa-aika- tai urheilutapahtumat. Vastaajan tulee pohtia omia osallistumismahdollisuuksia tai esteitä. Jos ”samalla tavalla kuin muut niihin osallistuisivat” –sanontatapa hämmentää, pyydä vastaajaa: • arvioimaan, kuinka laajasti tavalliset ihmiset yleensä voivat osallistua yhteisön tapahtumiin omassa yhteisössään, sekä • vertaamaan niihin omia haasteitaan.
S5	Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi?
	Tämä kysymys viittaa terveydentilan aiheuttamien tunteiden määrään. Tunteet voivat olla suuttumusta, surua, katumusta, kiitollisuutta, arvostusta tai mitä tahansa positiivista tai negatiivista tunnetta.
S6	Keskittyä johonkin tekemiseen 10 minuuttia?
	Tällä kysymyksellä selvitetään lyhytkestoisia, alle 10 minuuttia kestävästä keskittymisestä vaikeuksia. Useimmiten vastaajat ymmärtävät tämän kohdan. Jos vastaaja kuitenkin pyytää selvennystä, rohkaise häntä ajattelemaan omaa keskittymistään tavallisissa tilanteissa, kuten työtehtävissä, lukemisessa, kirjoittamisessa, piirtämisessä, soittimen soittamisessa, laitteen kasaamisessa ja niin edelleen. Kysymyksessä ei tarkoiteta tilanteita, joissa ollaan syventyneenä johonkin ongelmaan tai joissa on häiritsevä ympäristö.
S7	Kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri?
	Etäisyys tulee tarvittaessa muuntaa vastaajalle tutuksi mittayksiköksi, kuten mailiksi. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei hän ole kävellyt pidempää matkaa viimeisen 30 päivän aikana, niin kysy liittyykö se terveydentilaan (kuten määritelty WHODAS 2.0:ssa). Jos liittyy, merkitse kohta ”5”, eli ”Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään”. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei kyse ole terveydentilasta, merkitse kohta ”E/S”.
S8	Peseytyä?
	Tämä kysymys viittaa koko vartalon pesemiseen millä tahansa kulttuuriin kuuluvalla tavalla. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei ole peseytynyt viimeisen 30 päivän aikana, kysy liittyykö se terveydentilaan (kuten määritelty WHODAS 2.0:ssa). Jos vastaaja ilmoittaa, että kyseessä on terveydentilaan liittyvä asia, merkitse kohta ”5”, joka tarkoittaa ”Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään”. Jos vastaaja ilmoittaa, että peseytymisen puute ei liity terveydentilaan, merkitse kohta ”E/S” eli ”ei sovellettavissa”.
S9	Pukeutua?
	Tämä kysymys sisältää kaikki sekä ylä- että alavartalon pukemiseen liittyvät toiminnot kuten vaatteiden esille ottamisen säilytystiloista (kuten kaapista tai laatikoista), nappien napittamisen, solmujen solmimisen jne.

S10	Olla tekemisissä tuntemattomien ihmisten kanssa?
	<p>Tässä kysymyksessä tarkoitetaan vuorovaikutustilanteita vieraiden ihmisten kanssa, kuten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaupan henkilökunnan • palvelutyöntekijöiden • tietä kysyvien ihmisten. <p>Vastaajaa pyydetään ajattelemaan sekä ihmisen kohtaamista että vuorovaikutuksen onnistumista.</p>
S11	Pitää yllä ystävyysuhteita?
	<p>Tämä kysymys tarkoittaa terveydentilan vaikutuksia ystävyysuhteisiin, kuten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteydenpidon ylläpitämiseen • ystävien kanssa totutulla tavalla olemiseen • ystävien kanssa toiminnan aloittamiseen • kutsuttaessa toimintaan osallistumiseen. <p>Jos vastaaja ilmoittaa, ettei hän ole osallistunut minkäänlaisen ystävyysuhteen ylläpitämiseen viimeisen 30 päivän aikana, niin kysy että liittyykö se terveydentilaan (kuten määritelty WHODAS 2.0:ssa). Jos liittyy, merkitse kohta ”5”, eli ”Erittäin vaikeaa tai että ei ole pystynyt tekemään”. Jos vastaaja ilmoittaa, ettei kyse ole terveydentilasta, merkitse kohta ”E/S”.</p>
S12	Hoitaa päivittäinen työsi / opiskelusi?
	<p>Tällä kysymyksellä selvitetään vaikeuksia työ- tai koulutehtävissä, kuten ajoissa olemisessa, valvontaan suhtautumisessa, muiden valvomisessa, suunnittelussa, organisoinnissa, työpaikan odotuksiin vastaamisessa tai vastaavissa.</p>

8 SPSS SYNTAKSI PISTEIDEN LASKEMISEEN

WHODAS 2.0 laskukaavat ovat saatavilla SPSS-ohjelmalle ladattavana syntaksina WHO:n kotisivuilta WHODAS kohdassa⁸ tai käsikirjan suomentajalta⁹.

MONILUOKKAISTEN (POLYTOMOUS) VASTAUSTEN UUDELLEENKODDAUS:

```
RECODE
  D1_1
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D11.
RECODE
  D1_2
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D12.
RECODE
  D1_3
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D13.
RECODE
  D1_4
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D14.
RECODE
  D1_5
  (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D15.
RECODE
  D1_6
  (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D16.
RECODE
  D2_1
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D21.
RECODE
  D2_2
  (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D22.
RECODE
  D2_3
  (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D23.
RECODE
  D2_4
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D24.
RECODE
  D2_5
  (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D25.
RECODE
```

---

⁸ <http://www.who.int/whodas>

⁹ jaana.paltamaa@jamk.fi

D3_1
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D31.
RECODE
D3_2
(1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D32.
RECODE
D3_3
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D33.
RECODE
D3_4
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D34.
RECODE
D4_1
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D41.
RECODE
D4_2
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D42.
RECODE
D4_3
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D43.
RECODE
D4_4
(1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D44.
RECODE
D4_5
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D45.
RECODE
D5_2
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D52.
RECODE
D5_3
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D53.
RECODE
D5_4
(1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D54.
RECODE
D5_5
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D55.
RECODE
D6_1
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D61.
RECODE
D6_2
(1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D62.
RECODE
D6_3
(1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D63.
RECODE
D6_4
(1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D64.
RECODE

D6_5
 (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D65.
 RECODE
 D6_6
 (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D66.
 RECODE
 D6_7
 (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D67.
 RECODE
 D6_8
 (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D68.
 RECODE
 D5_8
 (1=0) (2=1) (3=1) (4=2) (5=2) INTO D58.
 RECODE
 D5_9
 (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D59.
 RECODE
 D5_10
 (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D510.
 RECODE
 D5_11
 (1=0) (2=1) (3=2) (4=3) (5=4) INTO D511.

For summary scores of domains (Do), where domain 1 is abbreviated as Do1, domain 2 as Do2, ect.

compute Do1 = (d11+d12+d13+d14+d15+d16)*100/20.
 compute Do2 = (d21+d22+d23+d24+d25)*100/16.
 compute Do3 = (d31+d32+d33+d34)*100/10.
 compute Do4 = (d41+d42+d43+d44+d45)*100/12.
 compute Do51 = (d52+d53+d54+d55)*100/10.
 compute Do52 = (d58+d59+d510+d511)*100/14.
 compute Do6 = (d61+d62+d63+d64+d65+d66+d67+D68)*100/24.

For summary score of WHODAS 2.0 without the remunerated work items:
 $st\_s32 = (D11+D12+D13+D14+D15+D16+D21+D22+D23+D24+D25+D31+D32+D33+D34+D41+D42+D43+D44+D45+D52+D53+D54+D55+D61+D62+D63+D64+D65+D66+D67+D68)*100/92.$

For summary score of WHODAS 2.0 without the remunerated work items:

compute st_s36=(D11+D12+D13+D14+D15+D16+D21+D22+D23+D24+D25+D31+D32+D33+D34+D41+D42+D43+D44+D45+D52+D53+D54+D55+D58+D59+D510+D511+D61+D62+D63+D64+D65+D66+D67+D68)*100/106.

execute.

9 WHODAS 2.0 KÄYTÖN OHJEET JA HARJOITUKSET

Tässä luvussa on ohjeet WHODAS 2.0 -arviointimenetelmän käyttäjille. Ennen tätä lukua tulisi perehtyä luvussa 5.3 esitettyihin ohjeisiin kyselylomakkeiden vakioinnista ja työrauhasta. Luvussa 5 esitetään myös taustaoletukset WHODAS 2.0:n käyttämiseen.

Tavoitteet:

Luettuasi luvun 5.3. sinun tulisi pystyä

- kertomaan ne kuusi taustaoletusta, jotka vastaajan tulee huomioida WHODAS 2.0 -kysymyksiin vastatessa; ja
- erottamaan vastausvaihtoehdot ”erittäin vaikeaa tai en pystynyt” ja ”ei sovellettavissa E/S” toisistaan.

9.1 TARKENNUKSET HAASTATTELUN TOTEUTUKSEEN

Tämä osio koskee vain haastatteleamalla toteutettuja kyselyitä; niin itse toimintarajoitteisen kuin hänen läheisen haastattelua.

Tavoitteet:

Luettuasi nämä ohjeet, sinun tulisi

- tunnistaa hyvän haastattelutekniikan keskeiset piirteet
- pystyä luettelemaan haastattelun ohjeistuksen avainkohdat; ja
- tiedostaa kaksi tärkeää syytä palautteen antamiselle haastattelun aikana.

Kun valmistaudut käyttämään WHODAS 2.0 -arviointimenetelmää, on hyödyllistä käydä läpi muutamia yleisiä asioita haastattelemisesta.

Pidä seuraavat asiat mielessä:

- Ole tosissasi, ystävällinen ja itsevarma: hermostuneisuutesi voi saada vastaajan tuntemaan olonsa epävarmaksi.
- Puhu hitaasti ja selkeästi haastattellessasi.
- Osoita kiinnostuksesi tutkimusta kohtaan.
- Ole tietoinen siitä, että erilaiset vastaajat tarvitsevat erilaisen määrän tietoa, joten mukauta ohjeesi vastaaja huomioiden.

TEE HYVÄ PEREHDYTYS

On olennaista, että haastatteluun annetaan hyvät ohjeet. Haastattelun tavoitteet ja vuorovaikutuksen sävy määräytyvät ohjeiden mukaisesti. Ole perehdytyksessä huolellinen ja selkeä. Kerro:

- nimesi ja ammattisi
- että olet haastattelun ammattilainen tai kliininen asiantuntija
- että edustat laillista ja arvostettua organisaatiota
- että kyselyn tarkoitus on kerätä tärkeää tietoa
- että vastaajan osallistuminen on tärkeää tutkimuksen kannalta; ja
- että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti lain tai ohjeiden mukaisesti.

ANNA PALAUTETTA KUN SE ON TARPEELLISTA

Kun annat palautetta, käytä neutraaleja lauseita läpi haastatteluun. Palaute on tehokas väline haastattelun kontrolloimiseen. Sitä voi käyttää

- vahvistamaan keskittynyttä, vastaajan huomioivaa käytöstä
- ehkäisemään etäännyttä, häiriötekijöitä ja asiaan kuulumattomia kysymyksiä.

Jos vastaajalla on asiaankuulumattomia kysymyksiä (kun hän haluaa esimerkiksi kysyä neuvoja tai tietoa haastattelijan henkilökohtaisista kokemuksista), voit käyttää yhtä seuraavista vastauksista:

- ”Tässä haastattelussa olemme todella kiinnostuneita sinun kokemuksistasi.”
- ”Puhutaan tästä asiasta sitten, kun olemme lopettaneet.”
- ”Palaamme tähän asiaan myöhemmin.”

Jos vastaaja poikkeaa kysymyksistä antaen pitkän vastauksen tai enemmän tietoa kuin on tarpeellista, voit käyttää yhtä seuraavista vastauksista:

- ”Minulla on vielä monta kysymystä jäljellä, joten voisimme edetä niihin.”
- ”Jos haluat keskustella lisää tästä, voimme tehdä sen haastattelun jälkeen.”

Nämä kaksi lausetta ovat erittäin tehokkaita, kun niitä käytetään yhdessä. Hiljaisuus voi myös olla tehokas työkalu hillitsemään asiaankuulumattomia vastauksia tai keskustelua.

9.2 KIRJOITUSKÄYTÄNNÖT HAASTATTELUVERSIOSSA

Tavoitteet:

Luettuasi kirjoituskäytäntöjä koskevat ohjeet, sinun tulisi

- tunnistaa ja pystyä käyttämään haastattelijalle annettuja ohjeita; ja
- tunnistaa erilaisten kirjasinlajien (sininen, lihavoitu ja kursivoitu, alleviivattu), sulkeiden ja hakasulkeiden merkitys.

Haastattelijan versioissa käytetään alla lueteltuja käytäntöjä. Katso WHODAS 2.0:n haastatteluversiota, kun luet tätä osiota varmistaaksesi, että ohjeet tulevat sinulle tutuiksi.

1 Haastattelijan ohjeet

Kaikki mitä on kirjoitettu **sinisellä fontilla**, on tarkoitettu luettavaksi vastaajalle. Kaikki **lihavoidulla** ja *kursivoidulla* kirjoitetut ovat ohjeistusta haastattelijalle, joita ei ole tarkoitettu luettavaksi ääneen.

Esimerkiksi:

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä ymmärtämisestä ja yhteydenpidosta.

Anna kysymyskortti #2 vastaajalle ja sano:

Vastatessasi käytä tätä asteikkoa.

Lue asteikko ääneen:

Ei lainkaan vaikeaa, hieman vaikeaa, kohtalaisen vaikeaa, huomattavan vaikeaa, erittäin vaikeaa tai en pystynyt.

Tässä tapauksessa haastattelija lukee ääneen vastausasteikon.

2 Kysymysten ohittaminen

Ohjeet kysymysten ohittamiseen on kirjoitettu lihavoinnilla ja kursiivilla. Tietokoneversioon ohitettavat kysymykset on ohjelmoitu.

Esimerkiksi:

Ennen D5.5.

Jos vastaaja on työssä (palkkatyö, vapaaehtoistyö tai yrittäjyys) tai opiskelee, jatka kysymyksiin D5.5.-D5.10. Muussa tapauksessa siirry kysymykseen D6.1.

3 Alleviivattu tyyli

Kysymysten lomassa olevat alleviivatut sanat ovat avainsanoja tai sanontatapoja, jotka on tarkoitettu korostettavaksi, kun näitä luetaan vastaajalle.

4 Sanalliset kirjaukset

Tyhjä rivi tai tietokoneella tyhjä kenttä on tarkoitettu vastauksen kirjaamiseen. Vastaukset tulisi merkitä tarkasti ja sananmukaisesti. Tämän tyyppistä vastausta pyydetään, kun kaivataan enemmän yksityiskohtia:

Esimerkiksi:

A5 [Mikä parhaiten kuvaa nykyistä työtilannettasi?](#)

(*Valitse paras vaihtoehto*)

Valinta 9 Muu (tarkenna)_____

5 Sulkeet

Sulkeet ( ) sisältävät esimerkkejä asian ytimen kuvaamiseen.

Kaikki asiat suluihin tulisi lukea vastaajalle.

Esimerkiksi:

S4 [Osallistua tapahtumiin](#) (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut?

Tässä tapauksessa haastattelija lukee ääneen tekstin sulkujen sisältä.

6 Hakasulut

Hakasulut [ ] sisältävät ohjeistusta kääntäjille. Englantia puhuvat haastattelijat voivat myös seurata tätä ohjeistusta, jos kysymyksestä on tarpeen tehdä selkeämpi vastaajaan kulttuuri huomioiden.

Esimerkiksi:

D2.5 [Kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri \[tai vastaava\]](#)?

9.3 KYSYMYSKORTTIEN KÄYTTÄMINEN

Tavoite:

Tämän kysymyskortteja käsittelevän osion jälkeen kykenet

- tunnistamaan ja käyttämään WHODAS 2.0 -arviointimenetelmän kysymyskortteja.

WHODAS 2.0 -arviointimenetelmän haastatellen tehtävässä versiossa käytetään kahta kysymyskorttia. Niiden tarkoitus on antaa visuaalista apua tai muistuttaa vastaajaa tärkeistä tiedoista kysymyksiin vastatessa. Lukiessasi tätä osiota katso kysymyskortit läpi muistutukseksi.

Kysymyskortti #1 on ensimmäinen haastattelussa käytettävä kortti. Se antaa tietoa siitä, kuinka ”terveyden tila” ja ”vaikeudet” on määritetty ja muistuttaa vastaajaa, että arviossa tulisi huomioida viimeiset 30 päivää. Tämä kortti muistuttaa läpi haastattelun vastaajaa tärkeistä seikoista.

Kysymyskortti #2 on toinen haastattelussa käytettävä kortti. Se tarjoaa vastausasteikon suurimpaan osaan kysymyksistä. Kun haastatellaan tällä asteikolla, tulisi lukea ääneen sekä numero että sitä vastaava sana. Vastaaja voi joko osoittaa vastauksensa asteikolle tai vastata sanallisesti, vaikkakin jälkimmäistä suositellaan enemmän.

- Varmista, että kysymyskortit #1 ja #2 ovat näkyvissä koko haastattelun ajan.
- Seuraa haastatteluversion ohjeita, jotta tiedät kumpaa kysymyskorttia tulisi näyttää vastaajalle.

9.4 KYSYMYKSIEN ESITTÄMINEN

Tavoite:

Tässä kohdassa annetaan ohjeita siihen, kuinka kysyä WHODAS 2.0:n kysymyksiä. Luettuasi osion kykenet

- kysymään vastaajilta kysymyksiä vakioitua menetelmää käyttäen.

Lue kysymykset kokonaisuudessaan ja siinä järjestyksessä, missä ne kysymyslomakkeessa esiintyvät. Tällä varmistat vertailtavuuden vastaajien välillä. Jopa pieni poikkeaminen sanoissa ja kysymysten järjestyksessä voi vaikuttaa vastauksiin.

1 Lue kysymykset niin kuin ne on kirjoitettu

Lue kysymykset vastaajille juuri niin kuin ne esiintyvät kyselyssä. WHODAS 2.0:ssa on yksi poikkeus tähän sääntöön: vastausten varmistaminen.

VASTAUSTEN VARMISTAMINEN

Tarvittaessa vastausasteikossa käytettyä sanaa voi muokata niin, että se on enemmän järkeenkäypä.

Esimerkiksi:

Vastauksena kysymykseen ”Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi?” vastaus ”ei lainkaan vaikeaa” on outo ja kieliopillisesti väärin. Tässä tapauksessa ”ei lainkaan vaikeaa” voidaan muuttaa muotoon ”ei lainkaan” kieliopillisista syistä. Moni vastaaja tekee tämän muutoksen automaattisesti, mutta haastattelija voi antaa ohjeistusta, jos se on tarpeen.

2 Lue koko kysymys

Varmista, että vastaaja on kuullut koko kysymyksen, ennen kuin hyväksyt vastauksen. Näin voit olla varma, että henkilö on huomionut kaikki kysymyksen käsitteet. Jos vastaajan keskittyminen häiriintyy, ennen kuin hän kuulee koko kysymyksen, toista kysymys ollaksesi varma, että vastaaja kuulee sen loppuun asti. Älä oleta, että ennenaikainen vastaus pätee kysymykseen.

3 Käytä johdantosanoja

Lause ” Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana” esiintyy useaan otteeseen läpi haastattelun. Toista näitä johdantosanoja säännöllisesti tarpeen mukaan auttaaksesi vastaajaa suoriutumaan haastattelusta tai tehdäksesi siirtymät kysymysten välillä sujuvammiksi.

4 Käytä kysymyskortteja, kun niitä ohjeistetaan käyttämään

Useimmissa kysymyksissä kysymyskortteja käytetään muistuttamaan vastaajaa tärkeimmästä tiedosta mitä etsitään. Ohjeistus (*osoita kysymyskorttia #*) ilmenee aina, kun niitä tulisi käyttää.

Älä tee oletuksia vastaajan vastauksista. Haastattelijat voivat muodostaa vahvan käsityksen vastaajan elämäntyylistä tai terveydentilasta jo haastattelun alkuvaiheessa ja ennakoivat, että osa vastauksista tiettyihin kysymyksiin on negatiivisia. On houkuttelevaa jättää nuo kysymykset kysymättä tai alustaa ne esimerkiksi lausahduksella ”Tiedän, että tämä ei todennäköisesti koske sinua, mutta...” Tämän tapaiset toimintatavat tekevät mahdottomaksi totuudenmukaisen tiedon saamisen tai oppimisen siitä, missä määrin aiempien kysymysten vastaukset ennustavat vastauksia myöhempiin. Vältä oletusten tekemistä ja välikommentteja, jotka luovat ennakoasenteita negatiivisia vastauksia kohtaan.

9.5 EPÄSELVIEN VASTAUSTEN TÄSMENTÄMINEN

Tavoite:

Luettuasi kappaleen epäselvien vastauksien täsmentämisestä, kykenet

- käyttämään vakioituja menetelmiä täydentävien ja selventävien lisäkysymysten esittämiseen.

Täsmennystä tarvitaan silloin, kun vastaaja ei kykene vastaamaan kysymykseen, koska hän ei ymmärrä kysymystä tai jotain kysymyksen osaa. Lisäkysymysten esittämistä vaaditaan, kun vastaaja ymmärtää kysymyksen, mutta vieläkin tarjoaa vastauksen, joka ei täytä kysymyksen tavoitetta. Kun näin käy, käytä epäsuoraa lisäkysymysten esittämistä tai toista kysymys.

1 Säännöt täydentävien ja selventävien lisäkysymysten esittämiseen

- (a) Jos epäilet, että vastaaja ei kuullut kysymystä, toista se. Jos vastaaja vastaa esimerkiksi asiayhteyteen kuulumattomasti tai ei tunnu ymmärtävän kaikkia kysymyksen osia, lue uudelleen joko koko kysymys tai osio, jota ei ymmärretty.
- (b) Kun vastaaja kysyy tarkennusta kysymyksen osaan, toista vain se osa, johon tarkennusta pyydetään.

- (c) Kun vastaaja pyytää toistamaan yhden vastausvaihtoehdon, toista kaikki. Vastausvaihtoehdon voi ohittaa vain, jos vastaaja on selvästi poistanut kyseisen vaihtoehdon.
- (d) Käytä vain kysymyksen tekstiä tai neutraaleja lisäkysymyksiä välttääksesi ennakoasenteita kysymyksissä.
- (e) Joskus kysymyksiä toistettaessa neutraalin ohjeistuksen käyttäminen helpottaa pehmeitä siirtymiä. Kysymystä toistaessasi voit käyttää johdantona esimerkiksi joiltakin seuraavista repliikeistä:
- Kaiken kaikkiaan...
  - Toistan kysymyksen...
  - Yleensä...
  - Yleisesti ottaen...
- (f) Jos vastaaja kysyy täsmennystä siihen, mitä kysyttiin, toista kysymys. Jos vastaaja ei koe tämän auttavan, älä kehitä omia määrittelyjä, vaan käytä luvusta 7 löytyviä kysymyskohtaisia määrittelyjä.
- (g) Jos vastaaja pyytää määrittelyä käsitteelle tai selityksen, joka ei ole kysymyskohtaisissa osiossa, ohjeista vastaajaa tekemään oma päätelmä tai tulkinta sanasta, fraasista tai käsitteestä ja vastaamaan kysymykseen sen mukaisesti. Tässä voit ohjeistaa käyttämällä esimerkiksi lausetta
- ”Mitä tahansa sana tarkoittaa sinulle...”
  - ”Mitä tahansa ajattelet sanasta”

2 Lisäkysymysten tyypit

Käytä neutraaleja lisäkysymyksiä auttaaksesi vastaajaa kuvailemaan niissä kohdissa, joissa sitä pyydetään (esimerkiksi ”*voisitko kuvailla*”) tai tuottamaan yksittäisen vastauksen. Vastausvaihtoehdoista tulisi valita vain yksi vastaus. Esimerkkejä sopivan neutraaleista lisäkysymyksistä:

- Kerro, mitä tarkoitat tällä?
- Kerro lisää.
- Mitä ajattelet?
- Kumpi näistä olisi lähempänä... hieman tai kohtalaisesti?
- Keksitkö mitään muuta?
- Mikä on paras arviosi?
- Voitko tarkentaa?
- Anna paras arvauksesi?
- Voitko antaa yleisarvion?

3 Yleiset tilanteet lisäkysymysten esittämiseen

Seuraavat esimerkit ovat yleisiä tilanteita, joihin lisäkysymyksistä on hyötyä WHODAS 2.0 - arviointimenetelmässä.

EN TIEDÄ

Asiakkaan vastatessa en tiedä yleinen käytäntö on toistaa kysymys. Jos tämä ei toimi, kysy vastaajalta lisäkysymyksiä, ennen kuin hyväksyt ”En tiedä” -vastauksen. Suositeltavaa olisi rohkaista asiakasta lausahduksella ”Voisitko antaa minulle parhaan arviosi?” Jos vastaaja ei edelleenkään osaa vastata, ”En tiedä” -vastaus kirjataan vasemmalle marginaaliin. Tietokoneversio arviointivälineestä sisältää ”ET” -vastauksen vaihtoehtona.

EI SOVELLETTAVISSA

Toisinaan vastaajat voivat kokea, että kysymys ei liity heidän tilanteeseensa, jos he eivät kohtaa kysyttyjä tilanteita elämässään (esimerkiksi kysymys D4.5 seksuaalinen kanssakäyminen). Näissä tilanteissa kysymyksen kohdalle vasempaan marginaaliin merkitään ”E/S” eli ”ei sovellettavissa” tai tietokoneversiossa valitaan E/S valintaruutu.

Kysy lisäkysymyksiä kaikista ”ei sovellettavissa” -vastauksista. Jos lisäkysymysten aikana ilmenee, että vastaaja kokee kysymyksen olevan ”ei

sovellettavissa” koska hän ei kykene suoritukseen, valitaan vastausvaihtoehto 5 ”Ei pystynyt tekemään”.

Suosittelava lisäkysymys tässä tilanteessa olisi

- Voitko kertoa, miksi tämä kysymys ei liity sinuun?

Vastaajien antamat syyt voivat sisältää esimerkiksi sen, että toimintaa ei odoteta tehtävän heidän kulttuurissaan tai toimintoa ei ole tehty viimeiseen 30 päivään.

EPÄJOHDONMUKAISUUS

Ole tarkkana epä johdonmukaisten vastausten kanssa. Kertaa oleelliset tiedot kysymyskorttien kautta niin usein kuin on tarpeen, eli aina kun näyttää siltä, että oleellinen tieto on unohdettu. Esimerkiksi jos vastaaja vastaa selkeästi kysymyksiin, mutta ilmaisee vaikeuksiin muita syitä kuin terveydentilaa koskevia. Kysymyskortit voivat tällöin auttaa tarpeellisen tiedon muistuttamisessa. Kuitenkin vältä vastakkainasettelua tai avointa painostusta epä johdonmukaisuuksia ratkaistessasi.

9.6 VASTAUSTEN KIRJAAMINEN

Tavoite:

Luettuasi kappaleen kykenet

- asianmukaisesti suorittamaan WHODAS 2.0 -haastattelun.

Älä käytä punaista mustetta tai punaista kynää kirjatessasi tietoa. Kirjaa vastaukset kaikkiin avoimiin kysymyksiin selkeästi käyttäen isoja kirjaimia.

1 Suljetut kysymykset

Kirjoita kaikki vastaukset siihen tilaan, joka on tarjolla.

2 Vastausten ympyröinti

Suurin osa kysymyksistä vaatii vastausvaihtoehdon ympyröintiä. Varmista, että ympyrä merkitsee vain yhden numeron/vaihtoehdon, sillä ainoastaan yksi vastaus kysymystä kohden sallitaan.

3 Haastattelijan korjaukset

Jos väärä vastaus on ympyröity, koska vastaaja on vaihtanut mielipidettään tai koska olet tehnyt virheen, tee poikkiviiva (/) väärän vastauksen läpi ja ympyröi oikea vastaus tai kirjoita se yläpuolelle. Tietokoneversiossa vastausten korjaaminen on helppoa.

4 Koodien täyttäminen

Jos vastaukset vaativat numeroiden käyttöä, niin tasaa vastaukset oikealle.

Esimerkiksi:

A3 [Kuinka monta vuotta yhteensä opiskelit \(kansa/peruskoulussa, toisen asteen koulussa tai korkeakoulussa\)?](#)

Vastaus "Yhdeksän vuotta" tulisi kirjoittaa "09 vuotta"

5 Muistiinpanojen merkitseminen marginaaleihin

PÄTEVÄT VASTAUKSET SULJETTUIHIN KYSYMYKSIIN

Pätevä vastaus on sellainen, jossa vastaaja antaa vastauksen, joka on koodattavissa, mutta muokkaa vastaustaan ehtolauseilla, joissa esiintyy esimerkiksi sanat "jos", "huolimatta" tai "mutta". Koodaa sellaiset vastaukset ja lisää lomakkeen vasempaan reunaan selitykset, koska tämän tyyppiset kommentit voivat tarjota tärkeää tietoa.

Noudata kyselylomakkeen ohjeita, jotta saat vastausvaihtoehdot koodattua. Joskus vastaaja yksinkertaisesti selittää vastauksensa mieluummin kuin määrittää sen vastausvaihtoehdoilla. Selitykset sisältävät usein sanoja "koska", "kun" tai joskus synonyymien käyttöä vastauksesta. Älä merkitse tällaisia vastauksia reunaan.

EPÄVARMUUS VASTAUKSESTA

Jos olet epävarma vastauksesta, toista kysymys ja kirjaa vastaus tarkasti (esimerkiksi kun epäilet vastausta, älä kerro sitä omin sanoin). Jos vastaus on selkeä, mutta olet epävarma siitä miten kirjata se, kirjaa tarpeeksi tietoa vasempaan marginaaliin. Näin esimerkiksi tutkimuskäytössä vastuututkija tai tutkimuksen koordinaattori voi tehdä päätöksen kirjattujen tietojen mukaan. Käytä myös kysymysmerkkiä (?) vasemmassa marginaalissa ilmaistaksesi epävarmuuden vastuututkijalle tai tutkimuksen koordinaattorille.

6 Puuttuvat tiedot

PUUTTUVAT KYSYMYKSET

Jos kysymys on vahingossa unohtunut esittää haastattelun aikana, kirjoita sana "UNOHTUI" lomakkeen vasempaan reunaan. Tämä kertoo tuloksia käsittelevälle, että kysymystä ei kysytty.

Jos unohtunut kysymys huomataan haastattelun aikana, palaa siihen ja kysy se tehden samalla merkintä lomakkeen reunaan siitä että kysymys kysytty eri järjestyksessä kuin tavallisesti.

Jos unohtunut kysymys on havaittu haastattelun jälkeen, päätä otatko yhteyttä vastaajaan tiedon selvittämiseksi vai hyväksytkö puuttuvan tiedon. Tietokoneversio ei salli haastattelun edetä, jos kysymykseen ei ole vastattu.

KIELTÄYTYMINEN VASTAAMASTA

Merkitse aina vastauksesta kieltäytymiset kirjoittamalla "kieltäytynyt" lomakkeen vasempaan marginaaliin reunaan tai vastausvaihtoehtojen tyhjään tilaan.

Tietokoneversiota käytettäessä merkitse kieltäytyminen kohtaan "en tiedä". Jos avoimissa kysymyksissä ilmenee kieltäytymistä tietokoneversiota käytettäessä, kirjoita "vastaaja kieltäytyy vastaamasta" vastauskenttään.

OHITETUT KYSYMYKSET

Kysymykset, jotka ovat ohitettu ohjeiden mukaisesti, tulee jättää tyhjäksi. Tietokoneversio ohittaa sivuutetut kysymykset automaattisesti.

HAASTATTELUN JÄLKEISET MUUTOKSET

Haastattelun aikana saattaa tulla hetkiä, jolloin on tärkeää joustaa tiedon kirjaamisessa, jotta vuorovaikutus pysyy sujuvana. Varmistamiseksi sen, että tiedot on kirjattu tarkoituksenmukaisesti, selkeästi ja helppolukuisesti, voit muokata tietoa haastattelun jälkeen alla kuvatuilla tavoilla.

- Piakkoin haastattelun lopettamisen jälkeen - ja ennen seuraavan haastattelun aloittamista - katso, että kaikkiin kysymyksiin on vastattu kokonaan ja selvästi. Jos mahdollista, tee tämä silloin kun vastaaja vielä on läsnä, jolloin hän voi auttaa mahdollisten virheiden korjaamisessa.
- Jälkimuokkauksen aikana voit kirjoittaa ”UNOHTUI” vasempaan marginaalin sellaisen kysymyksen viereen, joka on vahingossa unohtunut haastattelussa.
- Tutkimuskäytössä välitä valmiit haastattelut tutkimuksen käsittelijälle täsmällisesti viikon sisällä, jotta mahdolliset virheet voidaan huomata ja toimenpiteet korjata ennen kuin haastattelut on viety pidemmälle.

9.7 ONGELMIA JA RATKAISUJA

Alapuolelta löydät listan yleisimmistä ongelmista ja niiden ratkaisuista käytetäessä WHODAS 2.0 -arviointimenetelmää.

ONGELMA

Minun on vaikea tietää, milloin vastaukseksi pitäisi merkitä ”ei sovellettavissa” ja milloin koodata ”ei pystynyt tekemään”.

RATKAISU

WHODAS 2.0 pyrkii määrittämään vaikeudet niissä suorituksissa, joita vastaaja tosiasiallisesti tekee. Näin ollen ei siis keskitytä suorituksiin, joita vastaaja haluaisi tai osaisi tehdä, mutta ei tee.

Jos terveydentila estää vastaajan suoriutumista, ko. kohta pisteytetään numerona 5 eli ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt”.

Jos vastaaja ei ole tehnyt toimintaa viimeiseen 30 päivään, mutta siihen ei ole terveydellistä syytä, arvioi kohta ”E/S” eli ”Ei sovellettavissa”.

ONGELMA

Vastaaja antaa vastauksen, joka ei vastaa haastattelijan omaa tai muiden ymmärrystä vastaajan tämänhetkisestä suoriutumisesta.

RATKAISU

WHODAS 2.0 -arviointimenetelmä mittaa suoriutumista vastaajan näkökulmasta – tai läheisen haastattelussa läheisen näkemyksiä arvioitavan henkilön suoriutumisesta. Vaikka haastattelija ei aina olisikaan samaa mieltä vastauksesta, vastaus täytyy silti merkitä ylös. Tämä saattaa olla turhauttavaa, mutta tutkijoiden täytyy seurata tätä vakiointia, jotta johdonmukaisuus arviointimenetelmän käytössä taataan.

ONGELMA

Vastaaja ei anna selkeästi koodattavaa vastausta.

RATKAISU

Jos vastaaja ei anna selkeitä vastauksia, kysy lisäkysymyksiä saadaksesi selkeän vastausvaihtoehdon.

ONGELMA

Vastaaja harmistuu yksitoikkoisista kysymyksistä.

RATKAISU

Jotkut WHODAS 2.0 arviointimenetelmän kysymyksistä kuulostavat samanlaisilta. Joissain tilanteissa vastaaja saattaa harmistua ja olettaa, että haastattelija ei kuunnellut edellistä vastausta. Tässä tilanteessa haastattelijalla on kaksi vaihtoehtoa:

- **Alusta kysymys alkusanoilla** - tämä tarkoittaa, että luet kysymyksen aloittaen sillä, mitä tiedät edellisistä vastauksista. Esimerkiksi

”Kerroit minulle aiemmin, että... Silti minun pitää kysyä sinulta tämä kysymys niin kuin se on kirjoitettu.”

- **Vahvista vastaus** - eli uudista kysymyksen sanamuoto niin, että se vahvistaa tiedon, jonka vastaaja jo antoi. Esimerkiksi:

”Kerroit minulle aiemmin että.... Olenko oikeassa?”

10 TESTAA ITSESI

Tämä luku antaa lukijalle mahdollisuuden kerrata tässä käsikirjassa esitettyä materiaalia. Vastaa kysymyksiin ja tarkista vastauksesi sivulta 81. Jokaisen vastauksen vieressä on suluisia teksti, josta vastaus on johdettu. Jos vastaat kysymykseen väärin, palaa käsikirjan kyseiseen osaan ja lue se uudelleen. Mitä perusteellisemmin tunnet käsikirjassa olevan materiaalin, sitä helpompaa WHODAS 2.0 on ottaa käyttöön.

10-1 KYSYMYKSET

1. Jos vastaaja ei ole viimeisten 30 päivän aikana kävellyt kilometriäkään jalan murtuman vuoksi, ongelma koodataan:
 a. ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt”
 b. ”Ei sovellettavissa”
2. Vastaajalla on selkäydinvamma eikä hän pysty peseytymään itsenäisesti. Hän kuitenkin saa yleensä apua henkilökohtaiselta avustajalta, jonka avustuksella peseytyminen onnistuu. Kyseisen suorituksen vaikeus koodataan:
 a. ”Erittäin vaikeaa tai en pystynyt”
 b. ”Ei lainkaan vaikeaa”
3. WHODAS 2.0:n haastattelu versiossa kaikki normaalilla fontilla kirjoitettu teksti on tarkoitettu luettavaksi vastaajalle.
 a. Oikein
 b. Väärin
4. Haastattelijan tulee lukea ääneen jokainen suluisia oleva esimerkki haastattelusta kysymyksen tarkoituksen.
 a. Oikein
 b. Väärin
5. Vastaaja voi joko osoittaa vastauksensa vastauskortilla tai vastata suullisesti.
 a. Oikein
 b. Väärin

6. Jos vastaaja keskeyttää haastattelijan kuuntelematta kysymystä loppuun, haastattelijan on toistettava kysymys alusta uudelleen.
- a. Oikein
  - b. Väärin
7. Jos vastaaja pyytää tarkentamaan tiettyä kohtaa kysymyksessä, koko kysymys tulee toistaa.
- a. Oikein
  - b. Väärin
8. Jos vastaaja vastaa ”en tiedä” eikä kysymykseen saada muuta vastausta lisäkysymyksiä käyttämälläkään, tulee haastattelijan kirjata alkuperäinen vastaus.
- a. Oikein
  - b. Väärin
9. Haastattelijat voivat käyttää avoimia lisäkysymyksiä ratkaistakseen vastaajan vastauksissa esiintyviä epäjohdonmukaisuuksia.
- a. Oikein
  - b. Väärin
10. Jos vastaajan vastaus ei vastaa haastattelijan käsitystä vastaajan toimintakyvystä, tulisi vastaukseksi kirjata:
- a. Vastaajan käsitys
  - b. Haastattelijan käsitys
11. Jos henkilö on kykenemätön kertomaan omista haasteistaan, voidaan käyttää läheisen tekemää arviota. Tässä tapauksessa vastaajana oleva läheisen tulisi täyttää:
- a. Itse-täytettävää versiota; vastaten sen mukaan miten hänen mielestään alkuperäinen vastaaja olisi vastannut
  - b. Läheisen versiota, jossa läheinen tuo esille omia näkemyksiä
12. WHODAS 2.0 arviointimenetelmässä ”terveydentilalla” tarkoitetaan sekä fyysisiä että psyykkisiä sairaudet ja myös alkoholin ja huumeiden käytön ongelmia.
- a. Oikein
  - b. Väärin

13. Vakiointi tarkoittaa, että toteutat haastattelun käyttämällä samoja menetelytapoja jokaisella kerralla.
- a. Oikein
  - b. Väärin
14. WHODAS 2.0:n ”terveydentila” -aihealueeseen sisältyy fyysiset ja psyykkiset sairaudet sekä vammat, mutta ei alkoholin tai huumeiden käytön ongelmia.
- a. Oikein
  - b. Väärin
15. Vastaajien tulisi vastata kysymyksiin huomioiden vaikeudet, joita on
- a. apuvälineiden tai henkilökohtaisen avustajan käytön kanssa
  - b. ilman apuvälineiden tai henkilökohtaisen avustajan käytön niitä
16. Vastaajien tulisi vastata kysymyksiin huomioiden viimeisten 30 päivän aikana koetut huonoimmat päivät.
- a. Oikein
  - b. Väärin
17. Vastaaja vastaa, ettei hän ole yrittänyt opetella uusia tehtäviä viimeiseen 30 päivään. Haastattelija saa lisäkysymyksillä selvillä, ettei tämä johdu terveydellisistä syistä. Tämä vastaus tulisi arvioida:
- a. Ei sovellettavissa
  - b. Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
18. Päivämäärä tulee kirjoittaa Eurooppalaiseen tapaan päivä/kuukausi/vuosi.
- a. Oikein
  - b. Väärin
19. Esittelyä tehdessäsi, muista mainita (valitse kaksi):
- a. Arvioinnin tarkoitus
  - b. Annetun tiedon luottamuksellisuus
  - c. Samanlaiset ongelmat, joita sinulla on ollut omassa elämässäsi
20. Yleensä on hyvä idea puhua nopeammin kuin yleensä, jotta voit lopettaa haastattelun niin nopeasti kuin mahdollista.
- a. Oikein
  - b. Väärin

21. Kun vastaaja antaa enemmän informaatiota kuin olisi tarpeellista:
- a. Tee huolellisesti merkintöjä vasempaan marginaaliin
  - b. Kerros vastaajalle, että sinulla on vielä monta kysymystä kysyttävänä
22. WHODAS 2.0:ssa kaikki normaalilla fontilla kirjoitettu on tarkoitettu luettavaksi vastaajalle.
- a. Oikein
  - b. Väärin
23. Suluissa oleva teksti tulisi lukea vain, jos vastaaja pyytää selvennystä.
- a. Oikein
  - b. Väärin
24. Alleviivattua tekstiä tulisi painottaa vastaajalle.
- a. Oikein
  - b. Väärin
25. On tärkeää esitellä molemmat vastauskortit haastattelun alussa.
- a. Oikein
  - b. Väärin
26. Kun kysymyskortit on esitelty, niitä tulisi säilyttää vastaajan nähtävillä koko haastattelun ajan.
- a. Oikein
  - b. Väärin
27. Yleensä kysymykset pitäisi lukea vastaajalle täsmälleen juuri niin kuin ne on esitetty kyselylomakkeessa.
- a. Oikein
  - b. Väärin
28. Jos vastaaja vastaa ennen kuin olet lukenut kysymyksen loppuun, sinun tulisi:
- a. Hyväksyä vastaus
  - b. Lukea kysymys loppuun
  - c. Lukea koko kysymys uudelleen

29. Sinun tulisi käyttää johdattelevaa ilmausta ”kuinka vaikeaa sinun oli ...”
- a. Ennen jokaista tähän ilmaisuun liittyvää kysymystä
  - b. Enemmän tai vähemmän säännöllisesti, jotta kysymysten esittäminen tapahtuisi sujuvasti
30. Lisäkysymyksiä käytetään, kun vastaaja näyttää ymmärtävän kysymyksen, mutta ei anna kysymyksen tavoitteen täyttävää vastausta.
- a. Oikein
  - b. Väärin
31. Haastattelijan tulee toistaa kaikki vastausvaihtoehdot, vaikka vastaaja pyytäisi toistamaan vain yhden vastausvaihtoehdoista.
- a. Oikein
  - b. Väärin
32. Neutraaleja lisäkysymyksiä tulisi käyttää koko kysymyksen toistamisen sijaan.
- a. Oikein
  - b. Väärin
33. Haastattelijat voivat käyttää tiedon keräämiseen seuraavia (valitse kaikki kelpaavat):
- a. Sininen kynä tai lyijykynä
  - b. Punainen kynä tai lyijykynä
  - c. Musta kynä
  - d. Vihreä kynä
  - e. Lyijykynä
34. Lomaketta täytettäessä vastausten tulisi olla tasattuna vasempaan reunaan.
- a. Oikein
  - b. Väärin
35. Kun vastaaja selventää vastaustaan sanoilla ”koska” tai ”milloin”, haastattelijan tulee merkitä nämä marginaaliin.
- a. Oikein
  - b. Väärin

36. Heti kun haastattelija huomaa kysymyksen jääneen väliin, hänen on kysyttävä puuttuva kysymys ja tehtävä merkintä marginaaliin sen esittämisestä väärässä kohtaa.

- a. Oikein
 b. Väärin

10.2 TESTAA ITSESI: VASTAUKSET

1.a (Luku 5 (5.3): WHODAS 2.0 vakioitu käyttö)	19.a, b (Luku 9 (9.1): Tarkennukset haastattelun toteutukseen)
2. b (Luku 5 (5.3): WHODAS 2.0 vakioitu käyttö)	20. b (Luku 9 (9.1): Tarkennukset haastattelun toteutukseen)
3.a (Luku 9 (9.2): Kirjoituskäytännöt)	21. b (Luku 9 (9.1): Tarkennukset haastattelun toteutukseen)
4.a (Luku 9 (9.2): Kirjoituskäytännöt)	22.a (Luku 9 (9.2): Kirjoituskäytännöt)
5.a (Luku 9 (9.3): Kysymyskorttien käyttäminen)	23.b (Luku 9 (9.2): Kirjoituskäytännöt)
6.a (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)	24.a (Luku 9 (9.2): Kirjoituskäytännöt)
7.b (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)	25.b (Luku 9 (9.3): Vastauskorttien käyttö)
8.a (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)	26.a (Luku 9 (9.3): Vastauskorttien käyttö)
9.b (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)	27.a (Luku 9 (9.4): Kysymyksen esittäminen)
10.a (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)	28.c (Luku 9 (9.4): Kysymyksen esittäminen)
11.b (Luku 5 (5.2): WHODAS 2.0 käyttötavat)	29.b (Luku 9 (9.4): Kysymyksen esittäminen)
12.a (Luku 5 (5.2): WHODAS 2.0 käyttötavat)	30.a (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)
13.a (Luku 5 (5.3): WHODAS 2.0 vakioitu käyttö)	31.a (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)
14.b (Luku 5 (5.3): WHODAS 2.0 vakioitu käyttö)	32.b (Luku 9 (9.5): Epäselvien vastausten täsmentäminen)
15.a (Luku 5 (5.3): WHODAS 2.0 vakioitu käyttö)	33.a,c,d,e (Luku 9 (9.6): Vastausten kirjaaminen)
16.b (Luku 5 (5.3): WHODAS 2.0 vakioitu käyttö)	34.b (Luku 9 (9.6): Vastausten kirjaaminen)
17.a (Luku 9 (9.7): Ongelmia ja ratkaisuja)	35.b (Luku 9 (9.6): Vastausten kirjaaminen)
18.a (Luku 7 (7.3): Kysymykset F1–F7: Kansilehti)	36.a (Luku 9 (9.6): Vastausten kirjaaminen)

SANASTO

APUVÄLINEET

Kaikki käytetyt apuvälineet tai laitteet, joita yksilö käyttää terveydentilansa takia suoriutuakseen tehtävistä tai toimista. Laitteet voivat olla kalliita (esim. tietokoneet tukemaan kommunikointia) tai yksinkertaisia (esim. kylpemistä varten pitkävartiset pesuharjat).

ARKITOIMET

Sisältää kodinhoitoon tai perheeseen liittyvät toimet kattaen fyysiset, tunnepohjaiset, taloudelliset ja psyykkiset tarpeet. Sisältää myös perinteisesti miesten suorittamat tehtävät, kuten raha-asioiden hoidon, auton ja kodin korjaukset, kodin ulkopuolisen alueen hoitamisen, lasten hakemisen koulusta, kotitöissä auttamisen sekä lasten kasvatuksen.

EDISTÄVÄT TEKIJÄT

Yksilön ympäristössä olevat tekijät, jotka poissa- tai läsnäolollaan parantavat toimintaa ja vähentävät toimintarajoituksia. Sisältää useita näkökulmia, kuten esteettömän fyysisen ympäristön, tarkoituksenmukaisten apuvälineiden saatavuuden, kanssaihminen myönteisen suhtautuminen henkilöihin, joilla on toimintarajoitteita, sekä sellaiset palvelut, järjestelmät ja politiikat, joiden tarkoituksena on lisätä ihmisen osallisuutta. Myös tietyn tekijän puuttumisella voi olla helpottava vaikutus (esim. leimautumisen tai kielteisen asenteiden puuttuminen). Edistävät tekijät voivat estää vajavuuden tai toimintarajoitteen muodostumista osallistumisen esteeksi. Tällöin varsinainen suoritustaso on parantunut huolimatta yksilön suorituskyvyn rajoitteista.

HENKILÖKOHTAINEN APU

Mikä tahansa toiselta henkilöltä saatu apu, joka voi olla ilmaista tai maksettua joko perheenjäseneltä tai perheen ulkopuoliselta henkilöltä saatua. Henkilökohtainen avustaminen voi muodostaa varsinaisen fyysisen avun tai sisältää suullisia muistutuksia, vihjeitä, kehoitteita, läsnäoloa, valvontaa tai psykologista apua.

KONTEKSTUAALISET TEKIJÄT

Yksilön elämän ja elämisen tausta, joka sisältää sekä ulkoiset ympäristötekijät että sisäiset, yksilölliset tekijät.

OSALLISTUMINEN

Osallistuminen tarkoittaa yksilön osallisuutta elämän tilanteisiin. Se edustaa toimintakyvyn yhteisöllistä näkökulmaa.

OSALLISTUMISRAJOITE

Osallistumisrajoite tarkoittaa yksilö kokemaa rajoitetta osallistumisessa elämän tilanteisiin. Päättellään vertaamalla yksilön osallistumista sellaisen yksilön odotettuun osallistumiseen, joka elää samassa kulttuurissa ja jolla ei ole toiminnanrajoitetta.

RAJOITTAVAT TEKIJÄT

Yksilön ympäristöön liittyvät ulkoiset (läsnä- tai poissaolevat tekijät), jotka rajoittavat toimintakykyä ja luovat toimintarajoitteita. Sisältää erilaisia tekijöitä, kuten vaikeakulkuinen fyysinen ympäristö; asiaankuuluvan apuvälineen puuttuminen; ihmisten kielteiset asenteet vammaisuutta kohtaan; sekä palvelut, järjestelmät ja menettelytavat, jotka puuttuvat tai hankaloittavat osallistumista.

SEKSUAALINEN KANSSAKÄYMINEN

WHODAS 2.0:lla arvioitaessa seksuaalinen kanssakäyminen sisältää halailun, suutelemisen, hyväilyyn, muut intiimit tai seksuaaliset toimet, sekä yhdyntän.

SUORITUKSET

Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisessä luokituksessa (ICF) termiä ”suoritukset” käytetään laajimmassa merkityksessään kuvaamaan yksilön eritasoisten tehtävien tai toimien toteuttamista. Se edustaa toimintakyvyn yksilölähtöistä näkökulmaa. Suoritukset sisältävät yksinkertaisia ihmisen fyysisiä suorituksia (esim. jalkaan tarttuminen tai jalan liikuttaminen), yksinkertaisia tai monimutkaisia psyykkisiä suorituksia (esim. oppiminen ja tiedon soveltaminen) ja ryhmän fyysisiä ja psyykkisiä suorituksia vaihtelevilla

haastavuuden tasoilla (esim. autolla ajaminen, vuorovaikutus ihmisten kanssa). Muut esimerkit suorituksista sisältävät muun muassa itsestä huolehtimisen ja kodinhoitoon liittyvät työt.

SUORITUSRAJOITTEET

Suoritusrajoitteella tarkoitetaan vaikeutta, joka yksilöllä on tehtävän tai toimen toteuttamisessa. Suoritusrajoite sisältää kaikki tavat, joilla suoritus voi vaikeutua; esimerkiksi tehtävien tai toimien tekeminen kivun kanssa tai epä-mukavasti, liian hitaasti tai nopeasti, väärässä paikassa ja väärään aikaan; kiusallisesti tai muuten yleisten tapojen vastaisesti. Suoritusrajoite voi ulottua vähäisestä vaikeasta-asteeseen (laadulliseen tai määrälliseen eroon) toteuttaa tehtävä tai toimi, verrattuna sellaiseen henkilön suorituksiin, joilla ei ole kyseistä terveydentilan ongelmaa.

TERVEYDENTILA

Lyhyt tai pitkäkestoinen sairaus; vamma (esim. onnettomuuden aiheuttama), henkiset tai tunne-elämän ongelmat, jotka voivat vaihdella jokapäiväisen elämän stressistä vakavampiin mielenterveyshäiriöihin, tai alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmat.

TOIMINTAKYKY

Sateenvarjotermi ruumiin/kehon toiminnoille, ruumiin rakenteille, suorituksille ja osallistumiselle. Tarkoittaa yksilön, terveydentilansa ja yksilöön liittyvien ympäristö- ja yksilötekijöiden välisen vuorovaikutuksen myönteisiä piirteitä.

TOIMINTARAJOITE

Sateenvarjotermi, joka kattaa vajavuudet, suoritusrajoitteet ja osallistumisrajoitteet. Tarkoittaa yksilön, terveydentilansa ja yksilöön liittyvien ympäristö- ja yksilötekijöiden välisen vuorovaikutuksen kielteisiä piirteitä.

VAIKEUS

Epämukavuuden kokeminen, kipu tai hitaus; tarve ponnistella tai tehdä muutoksia tapaan, jolla tehtävä tai toimi tehdään.

VAJAVUUS

Ruumiin/kehon toiminnoissa (elinjärjestelmien fysiologisissa toiminnoissa sisältäen psyykkiset toiminnot) ja ruumiin rakenteissa havaittavat poikkeamat tai puutokset. Tässä ”poikkeavuudella” viitataan yksinomaan tilastollisesti merkitsevään poikkeavuuteen tietyistä yleisesti hyväksytyistä väestötason normista ja sitä tulisi käyttää vain tässä tarkoituksessa. Esimerkit vammoista sisältävät käden, jalan tai näön menetyksen. Esimerkiksi selkärankaan kohdistuvan vamman aiheuttama halvaus olisi vajavuus.

YKSILÖTEKIJÄT

Yksilöön liittyvät kontekstuaaliset tekijät, jotka sisältävät ne yksilön elämän ja elämisen taustatekijät, jotka eivät kuulu terveydentilaan tai vammaan. Käsittää iän, rodun, sukupuolen, koulutuksellisen taustan, kokemukset, persoonallisuuden ja luonteenpiirteet, kyvyt, muun terveydentilan, liikunnallisen elämäntyylin, tavat, kasvatuksen, elämänhallinnan, sosiaalisen taustan, ammatin ja menneet sekä nykyiset kokemukset.

YMPÄRISTÖTEKIJÄT

Kontekstuaaliset tekijät, jotka kattavat yksilön ulkopuolisen maailman piirteet. Ympäristötekijöitä ovat luonnollinen ympäristö (sää tai maasto); ihmisen rakentama ympäristö (työkalut, sisustus, rakennettu ympäristö); muut ihmiset omine asenteineen, sekä arvot, roolit, tavat, säännöt ja käytännöt.

LÄHTEET ¹⁰

Ford B. An overview of hot-deck procedures. In: Madow W, Olkin I, Rubin D, eds. *Incomplete data in sample surveys*. Academic Press, New York, 1983:185–207.

Frick ym. Psychometric properties of the World Health Organization disability assessment schedule. (*WHO DAS II*) (submitted for publication).

Lord F, Novick M. *Statistical theories of mental test scores*. Reading, MA, Addison Wesley, 1968.

Rasch G. *Probabilistic models for some intelligence and attainment tests*. 2nd edition. Chicago, University of Chicago Press, 1980.

Rubin D. *Multiple imputation for nonresponse in surveys*. New York, John Wiley & Sons, 1987.

Üstün TB et al. WHO multi-country survey study on health and responsiveness 2000-2001. In: *Health systems performance assessment: debates, methods and empiricism*. Geneva, World Health Organization, 2003:761–796

---

¹⁰ Englanninkielisen käsikirjan osan 1 lähteet löytyvät englanninkielisen kirjan sivuilta 83-87.

WHODAS 2.0:n eri versiot

Tämä osa sisältää seitsemän WHODAS 2.0 -arviointimenetelmän versiota

Kolme 36 kysymyksen versiota

- haastatellen
- itse täyttäen
- läheisen tekemänä arviointina

Kolme 12 kysymyksen versiota

- haastatellen
- itse täyttäen
- läheisen tekemänä arviointina

Yksi 12+24 kysymyksen versio

- haastatellen

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

36 KYSYMYKSEN VERSIO, HAASTATTELU

Esittely

Tämä arviointimenetelmä kehitettiin Maailman terveysjärjestön (WHO) *Classification, Terminology and Standards* -tiimin toimesta osana WHO:n National Institutes of Health (NIH) ”Assessment and Classification of Disability” -projektia.

Haastattelijoiden tulee kouluttautua arviointimenetelmään ennen sen käytön aloittamista perehtymällä *Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule – WHODAS 2.0* (WHO 2010) -käsikirjaan, joka sisältää ohjeet haastattelun tekemiseksi ja muuan harjoitusmateriaalin. Käsikirja on julkaistu suomeksi nimellä *WHODAS 2.0: terveyden ja toimintarajoitteiden arvioinnin käsikirjan osat 2 & 3* (2014).

Seuraavat versiot ovat saatavilla:

- 36 kysymyksen versio – Haastattelu ^a
- 36 kysymyksen versio – Itse täytettävä
- 36 kysymyksen versio – Läheisen tekemä arvio ^b
- 12 kysymyksen versio – Haastattelu ^c
- 12 kysymyksen versio – Itse täytettävä
- 12 kysymyksen versio – Läheisen tekemä arvio ^b
- 12+24 kysymyksen versio – Haastattelu

^a Haastattelun tietokoneversio (*iShell*) on saatavilla tietokone avusteiseen haastatteluun tai tiedon syöttämiseen

^b Sukulaiset, ystävät ja avustajat/hoitajat

^c 12 kysymyksen versio selittää 81 % yksityiskohtaisen 36 kysymyksen version vaihtelusta

Tutustu WHODAS 2.0 käsikirjaan (WHO 2010, suomeksi 2014) saadaksesi tarkempia tietoja eri versioista.

Lupa WHODAS 2.0 –arviointimenetelmän kääntämiseen tulee saada WHO:lta ja kaikki käännökset on laadittava WHO:n käännösohjeiden mukaan kuten käsikirjassa on eritelty.

Lisätietoja löytyy www.who.int/whodas -kotisivuilta tai ottamalla yhteyttä:

Dr T Bedirhan Üstün
Classification, Terminology and Standards
Health Statistics and Informatics
World Health Organization (WHO)
1211 Geneva 27
Switzerland

Tel: + 41 22 791 3609
E-mail: ustunb@who.int

Lisätietoja suomenoksesta saa ottamalla yhteyttä:

Jaana Paltamaa
Hyvinvointiyksikkö
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
PL 207, 40101 Jyväskylä
Puhelin +358 50 536 5459
E-mail: jaana.paltamaa@jamk.fi
www.jamk.fi/icf

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Tämä lomake sisältää haastattelun tehtävän 36 kysymyksen version WHODAS 2.0:sta.

Haastattelijan ohjeet on kirjoitettu lihavoituna ja kursiivilla – niitä ei lueta ääneen.

Vastaajan kuultavaksi tarkoitetut kohdat on kirjoitettu

sinisellä värillä.

Ne kohdat luetaan ääneen

OSA 1: KANSILEHTI

Täytä kohdat F1–F5 ennen jokainen haastattelun aloittamista				
F1	Vastaajan henkilötunnus			
F2	Haastattelijan tunnus			
F3	Arviointikerran numero (1, 2, jne)			
F4	Haastattelun päivämäärä	_____	_____	_____
		päivä	kuukausi	vuosi
F5	Asumismuoto haastatteluhetkellä (ympyröi vain yksi vaihtoehto))	Itsenäisesti		1
		Kotona kotipalvelun tai muun tuen avulla		2
		Palvelutalossa tai laitoshoidossa		3

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 2: TAUSTATIEDOT

Tämä haastattelu on kehitetty Maailman terveysjärjestössä (WHO), jotta paremmin ymmärrettäisiin niitä vaikeuksia joita ihmisillä voi olla terveydentilansa vuoksi. Tässä haastattelussa antamasi tiedot ovat luottamuksellisia ja niitä käytetään vain tutkimuskäytössä. Haastattelu kestää 10–20 minuuttia.

Sano väestötutkimuksessa oleville vastaajille (ei sairausryhmille):

Vaikka olisit terve eikä sinulla ole vaikeuksia, niin minun täytyy kysyä kaikki seuraavat kysymykset saadakseni tutkimuksen valmiiksi.

Aloitan muutamalla taustatietokysymyksellä.

A1	Sukupuoli (havainnon mukaisesti)	Nainen Mies	1 2
A2	Kuinka vanha olet nyt?	_____ vuotta	
A3	Kuinka monta vuotta olet yhteensä opiskellut koulussa, korkeakoulussa tai yliopistossa?	_____ vuotta	
A4	Mikä on nykyinen siviilisäätyysi? (Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto)	Naimaton Naimisissa Asumuserossa Eronnut Leski Avoliitossa	1 2 3 4 5 6
A5	Mikä parhaiten kuvaa nykyistä työtilannettasi? (Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto)	Palkkatyössä Yrittäjänä, kuten oma yritys tai viljelijänä Ei palkatussa työssä, kuten vapaaehtois- tai hyväntekeväisyystyö Opiskelija Kotona (kotiäiti- tai isä) Eläkkeellä Työtön (terveyssyistä) Työtön (muista syistä) Muu (tarkenna)	1 2 3 4 5 6 7 8 9

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 3: JOHDANTO

Sano haastateltavalle:

Tämä haastattelu käsittelee vaikeuksia, joita ihmisillä on terveydentilasta johtuen.

Anna kysymyskortti #1 vastaajalle

Terveydentilalla tarkoitan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Muista pitää mielessä kaikki terveysongelmasi, kun vastaat kysymyksiin. Kun kysyn sinulta vaikeuksista tehdä kysymyksessä olevaa suoritusta, ajattele:

Osoita kysymyskorttia #1 ja selitä, että ”vaikeudet suorituksissa” tarkoittaa:

- Lisääntynyttä ponnistelua
- Epämukavuutta tai kipua
- Hitautta
- Muutosta tavassa, jolla suoriudut.

Sano vastaajalle:

Vastatessasi ajattele viimeisiä 30 päivää. Haluaisin sinun myös miettivän, mieti, kuinka isoja vaikeuksia sinulla on ollut kussakin suorituksessa tai toimessa keskimäärin viimeisen 30 päivän aikana tehdessäsi suoritusta tavalliseen tapaasi.

Anna kysymyskortti #2 vastaajalle ja sano:

Vastatessa käytetään joko asteikkoa ”Ei lainkaan vaikeaa, hieman vaikeaa, kohtalaisen vaikeaa, huomattavan vaikeaa, erittäin vaikeaa tai en pystynyt”

tai asteikkoa ”Ei lainkaan, hieman, kohtalaisesti, huomattavasti, erittäin paljon.”

Varmista, että vastaaja helposti näkee kysymyskortit #1 ja #2 koko haastattelun ajan

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 4: KYSYMYKSET AIHEALUEITTAIN

AIHEALUE 1 YMMÄRTÄMINEN JA YHTEYDENPITO

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä [ymmärtämisestä ja kommunikoinnista](#).

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.1	Keskittyä johonkin tekemiseen 10 minuuttia?	1	2	3	4	5
D1.2	Muistaa tehdä tärkeät asiat?	1	2	3	4	5
D1.3	Ratkaista päivittäisiä ongelmia?	1	2	3	4	5
D1.4	Oppia uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?	1	2	3	4	5
D1.5	Ymmärtää yleensä toisten puhetta?	1	2	3	4	5
D1.6	Aloittaa ja jatkaa keskustelua?	1	2	3	4	5

AIHEALUE 2 LIIKKUMINEN

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä [liikkumisesta](#).

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D2.1	Seistä pidempään, esimerkiksi 30 minuuttia?	1	2	3	4	5
D2.2	Nousta istumasta seisomaan?	1	2	3	4	5
D2.3	Liikkua kotona?	1	2	3	4	5
D2.4	Lähteä kotoa?	1	2	3	4	5
D2.5	Kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri?	1	2	3	4	5

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

AIHEALUE 3 ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä [itsestä huolehtimisesta](#).

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka <u>vaikeaa</u> sinun oli <u>viimeisten 30 päivän aikana</u> :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D3.1	Peseytyä?	1	2	3	4	5
D3.2	Pukeutua?	1	2	3	4	5
D3.3	Syödä?	1	2	3	4	5
D3.4	Olla yksin muutama päivä?	1	2	3	4	5

AIHEALUE 4 IHMISSUHTEET

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä vaikeuksista [ihmissuhteissa](#). Muistathan, että kysyn ainoastaan vaikeuksista, jotka johtuvat terveydentilastasi. Tällä tarkoitan erilaisia sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka <u>vaikeaa</u> sinun oli <u>viimeisten 30 päivän aikana</u> :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D4.1	Olla tekemisissä tuntemattomien ihmisten kanssa?	1	2	3	4	5
D4.2	Pitää yllä ystävyssuhteita?	1	2	3	4	5
D4.3	Tulla toimeen läheisten ihmisten kanssa?	1	2	3	4	5
D4.4	Saada uusia ystäviä?	1	2	3	4	5
D4.5	Olla seksuaalisessa kanssakäymisessä?	1	2	3	4	5

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

AIHEALUE 5 ARKITOIMET

5(1) Kotityöt

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä, jotka liittyvät kotitöihin sekä läheisistä ihmisistä huolehtimiseen. Näillä tarkoitetaan ruoanlaittoa, siivousta, ostoksilla käyntiä sekä toisista henkilöistä ja omista tavaroista huolehtimista.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli terveydentilasi takia viimeisten 30 päivän aikana:	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.1 Hoitaa kotityöt?	1	2	3	4	5
D5.2 Hoitaa tärkeimmät kotityöt hyvin?	1	2	3	4	5
D5.3 Saada kaikki tarpeelliset kotityöt tehtyä?	1	2	3	4	5
D5.4 Tehdä kotityöt tarvittavan nopeasti?	1	2	3	4	5

Jos vastaajalla oli vaikeuksia (vastaus suurempi kuin 1 eli "ei lainkaan vaikeaa") missä tahansa kysymyksessä D5.2–D5.4, niin kysy:

D5.01	Kuinka monena päivänä viimeisen 30 päivän aikana jouduit vähentämään tai kokonaan luopumaan kotitöiden tekemisestä terveydentilasi takia?	Päivien lukumäärä _____
-------	---	-------------------------

Jos vastaaja työskentelee (palkallisesti, vapaaehtoistyössä tai yrittäjänä) tai opiskelee, siirry seuraavalla sivulla oleviin kysymyksiin D5.5–D5.10. Muussa tapauksessa siirry sivulla 9 olevaan kysymykseen D6.1.

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

5(2) Työ tai opiskelu

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä, jotka liittyvät työssä käymiseen tai opiskeluun.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka <u>vaikeaa</u> sinun oli terveydentilasi takia <u>viimeisten 30 päivän aikana</u> :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.5	Hoitaa päivittäinen <u>työsi / opiskelusi</u> ?	1	2	3	4	5
D5.6	Tehdä tärkeimmät työ/ opiskelutehtäväsi <u>hyvin</u> ?	1	2	3	4	5
D5.7	Saada kaikki tarvittavat työsi <u>tehtyä</u> ?	1	2	3	4	5
D5.8	Saada työt tehtyä tarvittavan <u>nopeasti</u> ?	1	2	3	4	5
D5.9	Onko sinun täytynyt <u>vähentää työntekoasi tai opiskeluasi</u> terveydentilasi takia?				Ei	1
					Kyllä	2
D5.10	Ansaitsitko <u>vähemmän rahaa</u> terveydentilasi takia?				En	1
					Kyllä	2

Jos vastaajalla oli vaikeuksia (vastaus suurempi kuin 1 eli "ei lainkaan vaikeaa") missä tahansa kysymyksessä D5.5–D5.8, niin kysy:

D5.02	Kuinka monena päivänä viimeisen 30 päivän aikana olit <u>pois töistä</u> terveydentilasi takia vähintään puoli työpäivää tai enemmän?	Päivien lukumäärä _____
-------	---	-------------------------

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

AIHEALUE 6 YHTEISÖLLINEN OSALLISTUMINEN

Kysyn seuraavaksi joitakin kysymyksiä, jotka liittyvät osallistumiseesi yhteisön elämään ja terveydentilasi vaikutuksiin sinun perheeseesi. Jotkut näitä kysymyksistä saattavat sisältää vaikeuksia, jotka ovat kestäneet yli 30 päivää, mutta keskity vastauksissasi kuitenkin viimeiseen 30 päivään. Edelleen, muistathan, että kysyn ainoastaan vaikeuksista, jotka johtuvat terveydentilastasi. Tällä tarkoitan erilaisia sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D6.1	Kuinka vaikeaa sinun oli <u>osallistua tapahtumiin</u> (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut ihmiset?	1	2	3	4	5
Viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.2	Kuinka paljon ympäristösi esteet rajoittivat osallistumistasi?	1	2	3	4	5
D6.3	Kuinka paljon muiden asenteet tai teot vaikeuttivat <u>ihmisarvoista elämääsi</u> ?	1	2	3	4	5
D6.4	Kuinka paljon sinulla <u>meni aikaa</u> terveydentilän aiheuttamiin ongelmiin?	1	2	3	4	5
D6.5	Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut <u>tunteisiisi</u> ?	1	2	3	4	5
D6.6	Kuinka paljon terveydentilasi <u>rasitti</u> sinun tai perheesi <u>taloutta</u> ?	1	2	3	4	5
D6.7	Kuinka paljon terveydentilasi aiheutti ongelmia <u>perheellesi</u> ?	1	2	3	4	5
Viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D6.8	Kuinka vaikea sinun oli tehdä <u>rentouttavia</u> tai <u>mielihyvää tuottavia</u> asioita?	1	2	3	4	5

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana olit täysin kykenemätön tekemään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin olit täysin kykenemätön, jouduit vähentämään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Haastattelu päättyy tähän, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kysymyskortti 1

TERVEYDENTILA

- **Erilaiset sairaudet, taudit ja muut lyhyt- tai pitkäaikaiset terveysongelmat**
- **Vammat**
- **Mielenterveys- ja tunne-elämän ongelmat**
- **Alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmat**

”VAIKEUDET SUORITUKSISSA” TARKOITTA

- **Lisääntynyttä ponnistelua**
- **Epämukavuutta tai kipua**
- **Hitautta**
- **Muutosta tavassa, jolla suoriudut**

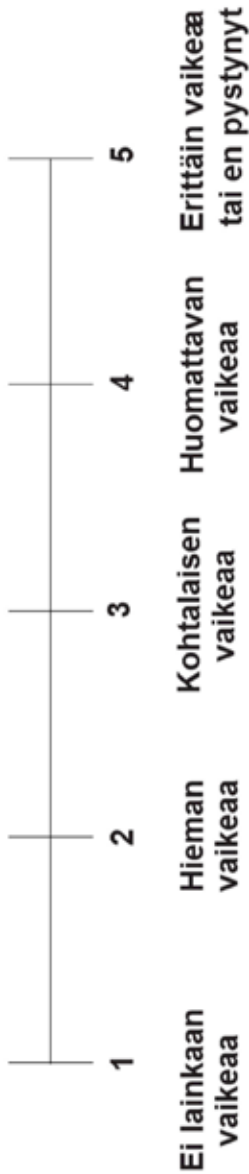
Ajattele ainoastaan viimeistä 30 päivää.

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kysymyskortti 2

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

36 KYSYMYKSEN VERSIO, ITSE TÄYTETTÄVÄ

Kysely selvittää terveydentilasta johtuvia vaikeuksia. Terveystilalla tarkoitetaan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeen käytön ongelmia.

Vastatessasi mieti, kuinka isoja vaikeuksia sinulla oli kussakin suorituksessa tai toimessa viimeisten 30 päivän aikana. Ympyröi jokaisen kysymyksen kohdalta vain yksi vastausvaihtoehdoista.

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:						
Ymmärtäminen ja yhteydenpito						
D1.1	<u>Keskittyy</u> johonkin tekemiseen <u>10 minuuttia</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.2	<u>Muistaa</u> tehdä tärkeät <u>asiat</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.3	<u>Ratkaista</u> päivittäisiä <u>ongelmia</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.4	<u>Oppia</u> uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.5	<u>Ymmärtää</u> yleensä toisten puhetta?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.6	<u>Aloittaa</u> ja <u>jatkaa</u> keskustelua?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
Liikkuminen						
D2.1	<u>Seistä</u> pidempään, esimerkiksi 30 minuuttia?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D2.2	<u>Nousta</u> istumasta <u>seisomaan</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D2.3	<u>Liikkua</u> kotona?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D2.4	<u>Lähteä</u> kotoa?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D2.5	<u>Kävellä</u> <u>pitkä</u> matka, esimerkiksi kilometri?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:						
Itsestä huolehtiminen						
D3.1	<u>Peseytyä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D3.2	<u>Pukeutua?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D3.3	<u>Syödä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D3.4	<u>Olla yksin</u> muutama päivä?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
Ihmissuhteet						
D4.1	<u>Olla tekemisissä</u> <u>tuntemattomien</u> <u>ihmisten kanssa?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D4.2	<u>Pitää yllä ystävyys-</u> <u>suhteita?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D4.3	<u>Tulla toimeen</u> <u>läheisten</u> ihmisten kanssa?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D4.4	<u>Saada uusia</u> <u>ystäviä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D4.5	<u>Olla seksuaali-</u> <u>sessä kanssakäy-</u> <u>misessä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
Arkitoimet						
D5.1	<u>Hoitaa kotityöt?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.2	Hoitaa tärkeimmät kotityöt <u>hyvin?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.3	Saada kaikki <u>tarpeelliset</u> kotityöt tehtyä?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.4	Tehdä kotityöt tarvittavan <u>nopeasti?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Jos työskentelet (palkkatyö, vapaaehtoistyö tai yrittäjyys) tai opiskelet, vastaa seuraaviin kysymyksiin D5.5–D5.8. Muuten siirry kysymykseen D6.1.

Kuinka vaikeaa sinun oli terveytesi takia viimeisten 30 päivän aikana:						
D5.5	Hoitaa päivittäinen työsi / opiskelusi?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.6	Tehdä tärkeimmät työ/opiskelutehtäväsi hyvin?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.7	Saada kaikki tarvittavat työsi tehtyä?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.8	Saada työt tehtyä tarvittavan nopeasti?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt

Yhteisöön osallistuminen						
Viimeisten 30 päivän aikana:						
D6.1	Kuinka vaikeaa sinun oli osallistua tapahtumiin (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut ihmiset?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D6.2	Kuinka paljon ympäristösi esteet rajoittivat osallistumistasi?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.3	Kuinka paljon muiden asenteet tai teot vaikeuttivat ihmisarvoista elämääsi?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.4	Kuinka paljon sinulla meni aikaa terveydentilan aiheuttamiin ongelmiin?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.5	Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.6	Kuinka paljon terveydentilasi rasitti sinun tai perheesi taloutta?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.7	Kuinka paljon terveydentilasi aiheutti ongelmia perheellesi?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.8	Kuinka vaikea sinun oli tehdä rentouttavia tai mielihyvää tuottavia asioita?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana olit täysin kykenemätön tekemään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin olit täysin kykenemätön, jouduit vähentämään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Kysely on valmis, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

36 KYSYMYKSEN VERSIO, LÄHEISEN TEKEMÄ ARVIO

Tällä kyselylomakkeella selvitetään sinun näkemystä sinulle läheisen henkilön kokemista terveydentilasta johtuvista vaikeuksista. Voit vastata läheisen henkilön puolesta sukulaisena, ystävän tai avustajana / hoitajana. Terveystilalla tarkoitetaan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeen käytön ongelmia.

Ajattele viimeisiä 30 päivää ja vastaa kysymyksiin parhaan tietämyksesi mukaan ajatellen, kuinka isoja vaikeuksia sinun sukulaisella, ystävällä tai hoidettavalla oli kussakin suorituksessa tai toimessa. (Huomioi, että kyselylomakkeessa käytetään sanaa sukulainen tarkoittamaan sukulaista, ystävää tai hoidettavaa.)

Ympyröi jokaisen kysymyksen kohdalta vain yksi vastausvaihtoehdoista.

H4 ^a	Olen kyselyn kohteena olevan henkilön _____ (valitse yksi).	1 =	puoliso	5 =	muu sukulainen
		2 =	vanhempi	6 =	ystävä
		3 =	tytär tai poika	7 =	koulutettu avustaja / hoitaja
		4 =	veli tai sisko	8 =	muu (tarkenna)

^a Kysymykset H1–H3 ovat kyselylomakkeen lopussa.

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kuinka vaikeaa sinun sukulaisella oli viimeisten 30 päivän aikana:						
Ymmärtäminen ja yhteydenpito						
D1.1	<u>Keskittyä</u> johonkin tekemiseen <u>10 minuuttia</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D1.2	<u>Muistaa tehdä</u> tärkeät asiat?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D1.3	<u>Ratkaista</u> päivittäisiä ongelmia?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D1.4	<u>Oppia uutta</u> , esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D1.5	<u>Ymmärtää</u> yleensä toisten puhetta?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D1.6	<u>Aloittaa ja jatkaa keskustelua</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
Liikkuminen						
D2.1	<u>Seistä pidempään</u> , esimerkiksi 30 minuuttia?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D2.2	<u>Nousta</u> istumasta seisomaan?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D2.3	<u>Liikkua kotona</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D2.4	<u>Lähteä kotoa</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt
D2.5	<u>Kävellä pitkä matka</u> , esimerkiksi kilometri?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pysynyt

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kuinka vaikeaa sinun sukulaisella oli viimeisten 30 päivän aikana terveydentilasta johtuen:						
Itsestä huolehtiminen						
D3.1	<u>Peseytyä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D3.2	<u>Pukeutua?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D3.3	<u>Syödä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D3.4	<u>Olla yksin muutama päivä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
Ihmissuhteet						
D4.1	<u>Olla tekemisissä tuntemattomien ihmisten kanssa?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D4.2	<u>Pitää yllä ystävyyssuhteita?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D4.3	<u>Tulla toimeen läheisten ihmisten kanssa?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D4.4	<u>Saada uusia ystäviä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D4.5	<u>Olla seksuaalisessa kanssakäymisessä?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
Arkitoimet						
D5.1	<u>Hoitaa kotityöt?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D5.2	Hoitaa tärkeimmät kotityöt <u>hyvin?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D5.3	Saada kaikki <u>tarpeelliset</u> kotityöt tehtyä?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D5.4	Tehdä kotityöt tarvittavan <u>nopeasti?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt

Jos sukulaisesi on töissä (palkkatyö, vapaaehtoistyö tai yrittäjyys) tai opiskelee, vastaa seuraaviin kysymyksiin D5.5–D5.8. Muuten siirry kysymykseen D6.1.

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kuinka vaikeaa sinun sukulaisella oli viimeisten 30 päivän aikana:						
D5.5	Hoitaa päivittäinen työ / opiskelu?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D5.6	Tehdä tärkeimmät työ/ opiskelutehtävät hyvin?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D5.7	Saada kaikki tarvittavat työt tehtyä?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D5.8	Saada työt tehtyä tarvittavan nopeasti?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt

Yhteisöön osallistuminen viimeisten 30 päivän aikana						
D6.1	Kuinka vaikeaa sukulaisesi oli osallistua tapahtumiin (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut ihmiset?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt
D6.2	Kuinka paljon ympäristön esteet rajoittivat sukulaisesi osallistumista?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.3	Kuinka paljon muiden asenteet tai teot vaikeuttivat sukulaisesi ihmisarvoista elämää?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.4	Kuinka paljon sukulaisellasi meni aikaa terveydentilan aiheuttamiin ongelmiin?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.5	Kuinka paljon sukulaisesi terveydentila on vaikuttanut hänen tunteisiinsa?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.6	Kuinka paljon sukulaisesi terveydentila rasitti hänen tai hänen perheen taloutta?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.7	Kuinka paljon sukulaisesi terveydentila aiheutti ongelmia sinulle tai muulle perheelle?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.8	Kuinka vaikeaa sukulaisesi oli tehdä rentouttavia tai mielihyvää tuottavia asioita?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai ei pystynyt

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana sukulaisesi oli <u>täysin</u> kykenemätön tekemään tavallisia askareita tai työtä terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin sukulaisesi oli täysin kykenemätön, sukulaisesi joutui <u>vähentämään</u> tavallisia askareita tai työtä terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Kysely on valmis, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

12 KYSYMYKSEN VERSIO, HAASTATTELU

Esittely

Tämä arviointimenetelmä kehitettiin Maailman terveysjärjestön (WHO) *Classification, Terminology and Standards* -tiimin toimesta osana WHO:n National Institutes of Health (NIH) ”Assessment and Classification of Disability” -projektia.

Haastattelijoiden tulee kouluttautua arviointimenetelmään ennen sen käytön aloittamista perehtymällä *Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule – WHODAS 2.0* (WHO 2010) -käsikirjaan, joka sisältää ohjeet haastattelun tekemiseksi ja muuan harjoitusmateriaalin. Käsikirja on julkaistu suomeksi nimellä *WHODAS 2.0: terveyden ja toimintarajoitteiden arvioinnin käsikirjan osat 2 & 3* (2014).

Seuraavat versiot ovat saatavilla:

- 36 kysymyksen versio – Haastattelu ^a
- 36 kysymyksen versio – Itse täytettävä
- 36 kysymyksen versio – Läheisen tekemä arvio ^b
- 12 kysymyksen versio – Haastattelu ^c
- 12 kysymyksen versio – Itse täytettävä
- 12 kysymyksen versio – Läheisen tekemä arvio ^b
- 12+24 kysymyksen versio – Haastattelu

^a Haastattelun tietokoneversio (*iShell*) on saatavilla tietokone avusteiseen haastatteluun tai tiedon syöttämiseen

^b Sukulaiset, ystävät ja avustajat/hoitajat

^c 12 kysymyksen versio selittää 81 % yksityiskohtaisen 36 kysymyksen version vaihtelusta

Tutustu WHODAS 2.0 käsikirjaan (WHO 2010, suomeksi 2014) saadaksesi tarkempia tietoja eri versioista.

Lupa WHODAS 2.0 –arviointimenetelmän kääntämiseen tulee saada WHO:lta ja kaikki käännökset on laadittava WHO:n käännösohjeiden mukaan kuten käsikirjassa on eritelty.

Lisätietoja löytyy www.who.int/whodas -kotisivuilta tai ottamalla yhteyttä:

Dr T Bedirhan Üstün
Classification, Terminology and Standards
Health Statistics and Informatics
World Health Organization (WHO)
1211 Geneva 27
Switzerland

Tel: + 41 22 791 3609
E-mail: ustunb@who.int

Lisätietoja suomennoksesta saa ottamalla yhteyttä:

Jaana Paltamaa
Hyvinvointiyksikkö
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
PL 207, 40101 Jyväskylä
Puhelin +358 50 536 5459
E-mail: jaana.paltamaa@jamk.fi
www.jamk.fi/icf

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Tämä lomake sisältää haastattelun tehtävän 12 kysymyksen version WHODAS 2.0:sta.

Haastattelijan ohjeet on kirjoitettu lihavoituna ja kursiivilla – niitä ei lueta ääneen.

Vastaajan kuultavaksi tarkoitetut kohdat on kirjoitettu

sinisellä värillä.

Ne kohdat luetaan ääneen

OSA 1: KANSILEHTI

Täytä kohdat F1–F5 ennen jokainen haastattelun aloittamista				
F1	Vastaajan henkilötunnus			
F2	Haastattelijan tunnus			
F3	Arviointi ajankohta (1, 2, jne)			
F4	Haastattelun päivämäärä	_____	_____	_____
		päivä	kuukausi	vuosi
F5	Asumismuoto haastatteluhetkellä (ympyröi vain yksi vaihtoehto))	Itsenäisesti		1
		Kotona kotipalvelun tai muun tuen avulla		2
		Palvelutalossa tai laitoshoidossa		3

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 2: TAUSTATIEDOT

Tämä haastattelu on kehitetty Maailman terveysjärjestössä (WHO), jotta paremmin ymmärrettäisiin niitä vaikeuksia joita ihmisillä voi olla terveydentilansa vuoksi. Tässä haastattelussa antamasi tiedot ovat luottamuksellisia ja niitä käytetään vain tutkimuskäytössä. Haastattelu kestää 5–10 minuuttia.

Sano väestötutkimuksessa oleville vastaajille (ei sairausryhmille):

Vaikka olisit terve eikä sinulla ole vaikeuksia, niin minun täytyy kysyä kaikki seuraavat kysymykset saadakseni tutkimuksen valmiiksi.

Aloitan muutamalla taustatietokysymyksellä.

A1	Sukupuoli (havainnon mukaisesti)	Nainen Mies	1 2
A2	Kuinka vanha olet nyt?	_____ vuotta	
A3	Kuinka monta vuotta olet yhteensä opiskellut koulussa, korkeakoulussa tai yliopistossa?	_____ vuotta	
A4	Mikä on nykyinen siviilisäätyysi? (Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto)	Naimaton Naimisissa Asumuserossa Eronnut Leski Avoliitossa	1 2 3 4 5 6
A5	Mikä parhaiten kuvaa nykyistä työtilannettasi? (Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto)	Palkkatyössä Yrittäjänä, kuten oma yritys tai viljelijänä Ei palkatussa työssä, kuten vapaaehtois- tai hyväntekeväisyystyö Opiskelija Kotona (kotiäiti- tai isä) Eläkkeellä Työtön (terveyssyistä) Työtön (muista syistä) Muu (tarkenna)	1 2 3 4 5 6 7 8 9

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 3: JOHDANTO

Sano haastateltavalle:

Tämä haastattelu käsittelee vaikeuksia, joita ihmisillä on terveydentilasta johtuen.

Anna kysymyskortti #1 vastaajalle

Terveydentilalla tarkoitan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Muista pitää mielessä kaikki terveysongelmasi, kun vastaat kysymyksiin. Kun kysyn sinulta vaikeuksista tehdä kysymyksessä olevaa suoritusta, ajattele:

Osoita kysymyskorttia #1 ja selitä, että ”vaikeudet suorituksissa” tarkoittaa:

- Lisääntynyttä ponnistelua
- Epämukavuutta tai kipua
- Hitautta
- Muutosta tavassa, jolla suoriudut.

Sano vastaajalle:

Vastatessasi ajattele viimeisiä 30 päivää. Haluaisin sinun myös miettivän, mieti, kuinka isoja vaikeuksia sinulla on ollut kussakin suorituksessa tai toimessa keskimäärin viimeisen 30 päivän aikana tehdessäsi suoritusta tavalliseen tapaasi.

Anna kysymyskortti #2 vastaajalle ja sano:

Vastatessa käytetään joko asteikkoa ”Ei lainkaan vaikeaa, hieman vaikeaa, kohtalaisen vaikeaa, huomattavan vaikeaa, erittäin vaikeaa tai en pystynyt”

tai asteikkoa ”Ei lainkaan, hieman, kohtalaisesti, huomattavasti, erittäin paljon.”

Varmista, että vastaaja helposti näkee kysymyskortit #1 ja #2 koko haastattelun ajan

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 4: KYSYMYKSET AIHEALUEITTAIN

Näytä kysymyskorttia #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vai-keaa tai en pystynyt
S1	Seistä pidempään, esi-merkiksi 30 minuuttia?	1	2	3	4	5
S2	Hoitaa kotityöt?	1	2	3	4	5
S3	Oppia uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?	1	2	3	4	5
S4	Osallistua tapahtumiin (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan ta-paan kuin muut ihmiset?	1	2	3	4	5
Viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lain-kaan	Hieman	Kohta-laisesti	Huomat-tavasti	Erittäin paljon
S5	Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi ?	1	2	3	4	5

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohta-laisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vai-keaa tai en pystynyt
S6	Keskittyä johonkin teke-miseen 10 minuuttia?	1	2	3	4	5
S7	Kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri?	1	2	3	4	5
S8	Peseytyä?	1	2	3	4	5
S9	Pukeutua?	1	2	3	4	5
S10	Olla tekemisissä tun-temattomien ihmisten kanssa?	1	2	3	4	5
S11	Pitää yllä ystävyys-suhteita?	1	2	3	4	5
S12	Hoitaa päivittäinen työsi / opiskelusi?	1	2	3	4	5

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana olit täysin kykenemätön tekemään tavallisia askareitasi tai töitäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin olit täysin kykenemätön, jouduit vähentämään tavallisia askareitasi tai töitäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Haastattelu päättyy tähän, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kysymyskortti 1

TERVEYDENTILA

- **Erilaiset sairaudet, taudit ja muut lyhyt- tai pitkäaikaiset terveysongelmat**
- **Vammat**
- **Mielenterveys- ja tunne-elämän ongelmat**
- **Alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmat**

”VAIKEUDET SUORITUKSISSA” TARKOITTA

- **Lisääntynyttä ponnistelua**
- **Epämukavuutta tai kipua**
- **Hitautta**
- **Muutosta tavassa, jolla suoriudut**

Ajattele ainoastaan viimeistä 30 päivää.

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kysymyskortti 2

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

12 KYSYMYKSEN VERSIO, ITSE TÄYTETTÄVÄ

Kysely selvittää terveydentilasta johtuvia vaikeuksia. Terveystilalla tarkoitetaan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeen käytön ongelmia.

Vastatessasi mieti, kuinka isoja vaikeuksia sinulla oli kussakin suorituksessa tai toimessa viimeisten 30 päivän aikana. Ympyröi jokaisen kysymyksen kohdalta vain yksi vastausvaihtoehdoista.

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:						
S1	Seistä pidempään, esimerkiksi 30 minuuttia?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S2	Hoitaa kotityöt?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S3	Oppia uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S4	Osallistua tapahtumiin (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut ihmiset?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S5	Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:						
S6	Keskittyä johonkin tekemiseen <u>10 minuuttia</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S7	<u>Kävellä pitkä matka</u> , esimerkiksi kilometri?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S8	<u>Peseytyä</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S9	<u>Pukeutua</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S10	<u>Olla tekemisissä tuntemattomien ihmisten kanssa</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S11	<u>Pitää yllä ystävyysuhteita</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S12	<u>Hoitaa päivittäinen työsi / opiskelusi</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana olit <u>täysin kykenemätön</u> tekemään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin olit täysin kykenemätön, jouduit <u>vähentämään</u> tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Kysely on valmis, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

12 KYSYMYKSEN VERSIO, LÄHEISEN TEKEMÄ ARVIO

Tämä kyselylomake selvittää sinulle läheisen henkilön kokemia terveydentilasta johtuvia vaikeuksia. Voit vastata läheisen henkilön puolesta sukulaisena, ystävän tai avustajana / hoitajana. Terveyskentillä tarkoitetaan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Ajattele viimeisiä 30 päivää ja vastaa kysymyksiin parhaan tietämyksesi mukaan ajatellen, kuinka isoja vaikeuksia sinun sukulaisella, ystävällä tai hoidettavalla oli kussakin suorituksessa tai toimessa. (Huomioi, että kyselylomakkeessa käytetään sanaa sukulainen tarkoittamaan sukulaista, ystävää tai hoidettavaa.)

Ympyröi jokaisen kysymyksen kohdalta vain yksi vastausvaihtoehdoista.

H4 ^a	Olen kyselyn kohteena olevan henkilön _____ (valitse yksi).	1 =	puoliso	5 =	muu sukulainen
		2 =	vanhempi	6 =	ystävä
		3 =	tytär tai poika	7 =	koulutettu avustaja / hoitaja
		4 =	veli tai sisko	8 =	muu (tarkenna)

^a Kysymykset H1–H3 ovat kyselylomakkeen lopussa.

Kuinka vaikeaa sinun sukulaisella oli viimeisten 30 päivän aikana:						
S1	<u>Seistä pidempään</u> , esimerkiksi 30 minuuttia?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S2	<u>Hoitaa kotityöt?</u>	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S3	<u>Oppia uutta</u> , esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S4	<u>Osallistua tapahtumiin</u> (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut ihmiset?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S5	Kuinka paljon sukulaisesi terveydentila on vaikuttanut hänen <u>tunteisiinsa</u> ?	Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomat-tavasti	Erittäin paljon

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kuinka vaikeaa sinun sukulaisella oli viimeisten 30 päivän aikana:						
S6	<u>Keskittyä</u> johonkin tekemiseen <u>10 minuuttia</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S7	<u>Kävellä</u> pitkä matka, esimerkiksi kilometri?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S8	<u>Peseytyä</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S9	<u>Pukeutua</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S10	<u>Olla</u> tekemisissä <u>tuntemattomien ihmisten kanssa</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S11	<u>Pitää yllä</u> <u>ystävyyssuhteita</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S12	<u>Hoitaa</u> päivittäinen <u>työ / opiskelu</u> ?	Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomat-tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana sukulaisesi oli <u>täysin kykenemätön</u> tekemään tavallisia askareita tai työtä terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin sukulaisesi oli täysin kykenemätön, sukulaisesi joutui <u>vähentämään</u> tavallisia askareita tai työtä terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Kysely on valmis, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

12+24 KYSYMYKSEN VERSIO, HAASTATTELU

Esittely

Tämä arviointimenetelmä kehitettiin Maailman terveysjärjestön (WHO) *Classification, Terminology and Standards* -tiimin toimesta osana WHO:n National Institutes of Health (NIH) ”Assessment and Classification of Disability” -projektia.

Haastattelijoiden tulee kouluttautua arviointimenetelmään ennen sen käytön aloittamista perehtymällä *Measuring Health and Disability: Manual for WHO Disability Assessment Schedule – WHODAS 2.0* (WHO 2010) -käsikirjaan, joka sisältää ohjeet haastattelun tekemiseksi ja muuan harjoitusmateriaalin. Käsikirja on julkaistu suomeksi nimellä *WHODAS 2.0: terveyden ja toimintarajoitteiden arvioinnin käsikirjan osat 2 & 3* (2014).

Seuraavat versiot ovat saatavilla:

- 36 kysymyksen versio – Haastattelu ^a
- 36 kysymyksen versio – Itse täytettävä
- 36 kysymyksen versio – Läheisen tekemä arvio ^b
- 12 kysymyksen versio – Haastattelu ^c
- 12 kysymyksen versio – Itse täytettävä
- 12 kysymyksen versio – Läheisen tekemä arvio ^b
- 12+24 kysymyksen versio – Haastattelu

^a Haastattelun tietokoneversio (*iShell*) on saatavilla tietokone avusteiseen haastatteluun tai tiedon syöttämiseen

^b Sukulaiset, ystävät ja avustajat/hoitajat

^c 12 kysymyksen versio selittää 81 % yksityiskohtaisen 36 kysymyksen version vaihtelusta

Tutustu WHODAS 2.0 käsikirjaan (WHO 2010, suomeksi 2014) saadaksesi tarkempia tietoja eri versioista.

Lupa WHODAS 2.0 –arviointimenetelmän kääntämiseen tulee saada WHO:lta ja kaikki käännökset on laadittava WHO:n käännösohjeiden mukaan kuten käsikirjassa on eritelty.

Lisätietoja löytyy www.who.int/whodas -kotisivuilta tai ottamalla yhteyttä:

Dr T Bedirhan Üstün
Classification, Terminology and Standards
Health Statistics and Informatics
World Health Organization (WHO)
1211 Geneva 27
Switzerland

Tel: + 41 22 791 3609
E-mail: ustunb@who.int

Lisätietoja suomenoksesta saa ottamalla yhteyttä:

Jaana Paltamaa
Hyvinvointiyksikkö
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
PL 207, 40101 Jyväskylä
Puhelin +358 50 536 5459
E-mail: jaana.paltamaa@jamk.fi
www.jamk.fi/icf

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Tämä kyselylomake sisältää haastattelun avulla toteuttavan 12 kysymyksen version WHODAS 2.0:sta.

Haastattelijan ohjeet on kirjoitettu lihavoituna ja kursivilla – niitä ei lueta ääneen.

Vastaajan kuultavaksi tarkoitetut kohdat on kirjoitettu

sinisellä värillä.

Ne tekstit luetaan ääneen.

OSA 1: KANSILEHTI

Täytä kohdat F1–F5 ennen jokainen haastattelun aloittamista				
F1	Vastaajan henkilötunnus			
F2	Haastattelijan tunnus			
F3	Arviointi ajankohta (1, 2, jne)			
F4	Haastattelun päivämäärä	_____	_____	_____
		päivä	kuukausi	vuosi
F5	Asumismuoto haastatteluhetkellä (ympyröi vain yksi vaihtoehto))	Itsenäisesti		1
		Kotona kotipalvelun tai muun tuen avulla		2
		Palvelutalossa tai laitoshoidossa		3

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 2: TAUSTATIEDOT

Tämä haastattelu on kehitetty Maailman terveysjärjestössä (WHO), jotta paremmin ymmärrettäisiin niitä vaikeuksia joita ihmisillä voi olla terveydentilansa vuoksi. Tässä haastattelussa antamasi tiedot ovat luottamuksellisia ja niitä käytetään vain tutkimuskäytössä. Haastattelu kestää 10–20 minuuttia.

Sano väestötutkimuksessa oleville vastaajille (ei sairausryhmille):

Vaikka olisit terve eikä sinulla ole vaikeuksia, niin minun täytyy kysyä kaikki seuraavat kysymykset saadakseni tutkimuksen valmiiksi.

Aloitan muutamalla taustatietokysymyksellä.

A1	Sukupuoli (havainnon mukaisesti)	Nainen	1
		Mies	2
A2	Kuinka vanha olet nyt?	_____ vuotta	
A3	Kuinka monta vuotta olet yhteensä opiskellut koulussa, korkeakoulussa tai yliopistossa?	_____ vuotta	
A4	Mikä on nykyinen siviilisäätyysi? (Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto)	Naimaton	1
		Naimisissa	2
		Asumuserossa	3
		Eronnut	4
		Leski	5
		Avoliitossa	6
A5	Mikä parhaiten kuvaa nykyistä työtilannettasi? (Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto)	Palkkatyössä	1
		Yrittäjänä, kuten oma yritys tai viljelijänä	2
		Ei palkatussa työssä, kuten vapaaehtois- tai hyväntekeväisyystyö	3
		Opiskelija	4
		Kotona (kotiäiti- tai isä)	5
		Eläkkeellä	6
		Työtön (terveyssyistä)	7
		Työtön (muista syistä)	8
		Muu (tarkenna)	9

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 3: JOHDANTO

Sano haastateltavalle:

Tämä haastattelu käsittelee vaikeuksia, joita ihmisillä on terveydentilasta johtuen.

Anna kysymyskortti #1 vastaajalle

Terveydentilalla tarkoitan erilaisia tauteja ja sairauksia sekä muita lyhyitä- tai pitkäaikaisia terveydellisiä ongelmia, loukkaantumisia, vammoja ja mielenterveys-, päihde – ja huumeongelmia.

Muista pitää mielessä kaikki terveysongelmasi, kun vastaat kysymyksiin. Kun kysyn sinulta vaikeuksista tehdä kysymyksessä olevaa suoritusta, ajattele:

Osoita kysymyskorttia #1 ja selitä, että ”vaikeudet suorituksissa” tarkoittaa:

- Lisääntynyttä ponnistelua
- Epämukavuutta tai kipua
- Hitautta
- Muutosta tavassa, jolla suoriudut.

Sano vastaajalle:

Kun vastaat kysymyksiin, niin ajattele viimeisen 30 päivän ajanjaksoa. Haluaisin sinun myös miettivän, kuinka paljon vaikeuksia sinulla on keskimäärin ollut viimeisen 30 päivän aikana tehdessäsi suoritusta tavalliseen tapaan.

Anna kysymyskortti #2 vastaajalle ja sano:

Vastatessa käytetään joko asteikkoa ”Ei lainkaan vaikeaa, hieman vaikeaa, kohtalaisen vaikeaa, huomattavan vaikeaa, erittäin vaikeaa tai en pystynyt”

tai asteikkoa ”Ei lainkaan, hieman, kohtalaisesti, huomattavasti, erittäin paljon.”

Varmista, että vastaaja helposti näkee kysymyskortit #1 ja #2 koko haastattelun ajan

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

OSA 4: YDINKYSYMYKSET

Näytä kysymyskorttia #2

Kuinka <u>vaikeaa</u> sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hie- man vai- keaa	Kohtalai- sen vai- keaa	Huomatta- van vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S1	<u>Seistä pidempään, esi- merkiksi 30 minuuttia?</u>	1	2	3	4	5
S2	<u>Hoitaa kotityöt?</u>	1	2	3	4	5
S3	<u>Oppia uutta, esimerkiksi löytää reitti uuteen paikkaan?</u>	1	2	3	4	5
S4	<u>Osallistua tapahtumiin (esim. juhliin tai muihin tilaisuuksiin) samaan tapaan kuin muut ihmiset?</u>	1	2	3	4	5
<u>Viimeisten 30 päivän aikana:</u>		Ei lain- kaan	Hie- man	Kohtalai- sesti	Huomatta- vasti	Erittäin paljon
S5	<u>Kuinka paljon terveydentilasi on vaikuttanut tunteisiisi?</u>	1	2	3	4	5

Jos missä tahansa kysymyksissä S1–S5 oli vaikeuksia (arvioitu suuremaksi kuin ”ei lainkaan”), jatka kysymyksillä S6–S12. Muussa tapauksessa tämä on haastattelun loppu, jolloin sanot:

Tämä haastattelu päättyy tähän, kiitos osallistumisesta.

Kuinka <u>vaikeaa</u> sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lain- kaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohta- laisen vaikeaa	Huomat- tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
S6	<u>Keskittyä johonkin teke- miseen 10 minuuttia?</u>	1	2	3	4	5
S7	<u>Kävellä pitkä matka, esimerkiksi kilometri?</u>	1	2	3	4	5
S8	<u>Peseytyä?</u>	1	2	3	4	5
S9	<u>Pukeutua?</u>	1	2	3	4	5
S10	<u>Olla tekemisissä tuntemattomien ihmisten kanssa?</u>	1	2	3	4	5
S11	<u>Pitää yllä ystävyyssuhteita?</u>	1	2	3	4	5
S12	<u>Hoitaa päivittäinen työsi / opiskelusi?</u>	1	2	3	4	5

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Jatka suorittamalla määritellyt aihealueet seuraavasti:

Jos kysymyksessä oli vaikeuksia (vas- taus vaihtoehto 2–5)	Mene	Aihealueeseen numero
S3 tai S6	→	1 sivulla 6
S1 tai S7	→	2 sivulla 7
S8 tai S9	→	3 sivulla 7
S10 tai S11	→	4 sivulla 7
S2 tai S12	→	5 sivuilla 8–9
S4 tai S5	→	6 sivulla 10

AIHEALUE 1 YMMÄRTÄMINEN JA KOMMUNIKOINTI

[Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä ymmärtämisestä ja kommunikoinnista.](#)

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka <u>vaikeaa</u> sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lain- kaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohta- laisen vaikeaa	Huomat- tavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D1.2	Muistaa tehdä tärkeitä asiat?	1	2	3	4	5
D1.3	Ratkaista päivittäisiä ongelmia?	1	2	3	4	5
D1.5	Ymmärtää yleensä toisten puhetta?	1	2	3	4	5
D1.6	Aloittaa ja jatkaa keskustelua?	1	2	3	4	5

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

AIHEALUE 2 LIIKKUMINEN

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä [liikkumisesta](#).

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D2.2	Nousta istumasta seisomaan?	1	2	3	4	5
D2.3	Liikkua kotona?	1	2	3	4	5
D2.4	Lähteä kotoa?	1	2	3	4	5

AIHEALUE 3 ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä [itsestä huolehtimisesta](#).

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D3.3	Syödä?	1	2	3	4	5
D3.4	Olla yksin muutama päivä?	1	2	3	4	5

AIHEALUE 4 IHMISSUHTEET

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä vaikeuksista [ihmissuhteissa](#). Muistathan, että kysyn ainoastaan vaikeuksista, jotka johtuvat terveydentilastasi. Tällä tarkoitan erilaisia tauteja ja sairauksia sekä muita lyhyitä- tai pitkäaikaisia terveydellisiä ongelmia, loukkaantumisia, vammoja ja mielenterveys-, päihde- ja huumeongelmia.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D4.3	Tulla toimeen läheisten ihmisten kanssa?	1	2	3	4	5
D4.4	Saada uusia ystäviä?	1	2	3	4	5
D4.5	Olla seksuaalisessa kanssakäymisessä?	1	2	3	4	5

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

AIHEALUE 5 ARJEN TOIMINNOT

5(1) Kotityöt

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä, jotka liittyvät kotitöihin sekä läheisistä ihmisistä huolehtimiseen. Näillä tarkoitetaan ruoanlaittoa, siivousta, ostoksilla käyntiä sekä toisista henkilöistä ja omista tavaroista huolehtimista.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.2	Hoitaa tärkeimmät kotityöt hyvin?	1	2	3	4	5
D5.3	Saada kaikki tarpeelliset kotityöt tehtyä?	1	2	3	4	5
D5.4	Tehdä kotityöt tarvittavan nopeasti?	1	2	3	4	5

Jos missä tahansa kysymyksissä D5.2–D5.4 oli vaikeuksia (arvioitu suuremmaksi kuin "1" eli "ei lainkaan"), niin kysy:

D5.01	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana jouduit vähentämään tai kokonaan luopumaan kotitöiden tekemisestä terveydentilasi takia?	Päivien lukumäärä _____
-------	---	-------------------------

Jos vastaaja työskentelee (palkallisesti, vapaaehtoistyössä tai yrittäjänä) tai opiskelee, siirry seuraavalla sivulla oleviin kysymyksiin D5.6–D5.10. Muussa tapauksessa, siirry kysymykseen D6.2 sivulla 10

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

5(2) Työ tai opiskelu

Kysyn seuraavana joitakin kysymyksiä, jotka liittyvät [työssä käymiseen tai opiskeluun](#).

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Kuinka vaikeaa sinun oli viimeisten 30 päivän aikana :		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D5.6	Tehdä tärkeimmät työ/opiskelutehtäväsi hyvin ?	1	2	3	4	5
D5.7	Saada kaikki tarvittavat työsi tehtyä ?	1	2	3	4	5
D5.8	Saada työt tehtyä tarvittavan nopeasti ?	1	2	3	4	5
D5.9	Onko sinun täytynyt vähentää työntekoasi tai opiskeluasi terveydentilasi takia?				Ei	1
					Kyllä	2
D5.10	Oletko ansainnut vähemmän rahaa terveydentilasi takia?				Ei	1
					Kyllä	2

Jos missä tahansa kysymyksissä D5.6–D5.10 oli vaikeuksia (arvioitu suuremmaksi kuin "1" eli "ei lainkaan"), niin kysy:

D5.02	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana menetit vähintään puoli työpäivää tai enemmän terveydentilasi takia?	Päivien lukumäärä _____
-------	---	-------------------------

Ole hyvä ja jatka seuraavalle sivulle ...

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

AIHEALUE 6 YHTEISÖLLINEN OSALLISTUMINEN

Kysyn seuraavaksi joitakin kysymyksiä, jotka liittyvät [osallistumiseesi yhteisön elämään](#) ja terveydentilasi vaikutuksiin [sinun perheeseesi](#). Jotkut näitä kysymyksistä saattavat sisältää vaikeuksia, jotka ovat kestäneet yli 30 päivää, mutta keskity vastauksissasi kuitenkin viimeiseen 30 päivään. Edelleen, muistathan, että kysyn ainoastaan vaikeuksista, jotka johtuvat terveydentilastasi. Tällä tarkoitan erilaisia sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Näytä kysymyskortteja #1 ja #2

Viimeisen 30 päivän aikana:		Ei lainkaan	Hieman	Kohtalaisesti	Huomatavasti	Erittäin paljon
D6.2	Kuinka paljon ympäristösi esteet rajoittivat osallistumistasi?	1	2	3	4	5
D6.3	Kuinka paljon muiden asenteet tai teot vaikeuttivat ihmisarvoista elämääsi ?	1	2	3	4	5
D6.4	Kuinka paljon sinulla meni aikaa terveydentilan aiheuttamiin ongelmiin?	1	2	3	4	5
D6.6	Kuinka paljon terveydentilasi rasitti sinun tai perheesi taloutta ?	1	2	3	4	5
D6.7	Kuinka paljon terveydentilasi aiheutti ongelmia perheellesi ?	1	2	3	4	5
Viimeisen 30 päivän aikana:		Ei lainkaan vaikeaa	Hieman vaikeaa	Kohtalaisen vaikeaa	Huomatavan vaikeaa	Erittäin vaikeaa tai en pystynyt
D6.8	Kuinka vaikea sinun oli tehdä rentouttavia tai mielihyvää tuottavia asioita ?	1	2	3	4	5

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

H1	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana näitä vaikeuksia kaikkiaan esiintyi?	Päivien lukumäärä _____
H2	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana olit täysin kykenemätön tekemään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____
H3	Kuinka monena päivänä 30 päivän aikana, kun ei lasketa päiviä jolloin olit täysin kykenemätön, jouduit vähentämään tavallisia askareitasi tai työtäsi terveydentilan takia?	Päivien lukumäärä _____

Haastattelu päättyy tähän, kiitos vastaamisesta!

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kysymyskortti 1

TERVEYDENTILA

- **Erilaiset taudit ja sairaudet sekä muut lyhyet- tai pitkäaikaiset terveydelliset ongelmat**
- **Loukkaantumiset ja vammat**
- **Mielenterveysongelmat**
- **Päihdeongelmat**
- **Huumeongelmat**

”VAIKEUDET SUORITUKSISSA” TARKOITTA

- **Lisääntynyttä ponnistelua**
- **Epämukavuutta tai kipua**
- **Hitautta**
- **Muutosta tavassa, jolla suoriudut.**

Ajattele ainoastaan viimeistä 30 päivää.

WHODAS 2.0

WORLD HEALTH ORGANIZATION
DISABILITY ASSESSMENT SCHEDULE 2.0

Kysymyskortti 2

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN
Julkaisuja

MYYN TI JA JAKELU
Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/julkaisut

VERKKOKAUPPA
www.tahtijulkaisut.net

jamk.fi

jamk.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU

PL 207, 40101 Jyväskylä

Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä

Puh. 020 743 8100

Faksi (014) 449 9700

www.jamk.fi

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

HYVINVOINTIYKSIKKÖ

LIIKETOIMINTAYKSIKKÖ

TEKNOLOGIAYKSIKKÖ

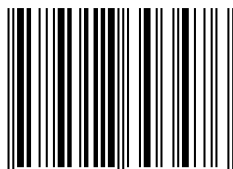

WHODAS 2.0 (WHO Disability Assessment Schedule) on Maailman terveysjärjestön (WHO) geneerinen terveyden ja toimintarajoitteiden arviointimenetelmä, jonka seitsemän eri versiota eroavat pituudeltaan ja toteutustavoiltaan.

WHODAS 2.0 perustuu Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen (ICF) luokituksen kuvauskohteisiin. WHODAS 2.0:ssa vastaajaa pyydetään arvioimaan terveydentilan vaikutuksia toimintakyvyn viimeisten 30 päivän aikana kuudella osallistumisen aihe-alueella; 1) ymmärtäminen ja yhteydenpito, 2) liikkuminen, 3) itsestä huolehtiminen, 4) ihmissuhteet, 5) arkitoimet ja 6) yhteisöön osallistuminen. Terveydentilalla tarkoitetaan sairauksia, tauteja ja muita lyhyt- tai pitkäaikaisia terveysongelmia, vammoja sekä mielenterveys-, tunne-elämän, alkoholi-, huume- tai lääkkeenkäytön ongelmia.

Tämä käsikirja sisältää WHODAS 2.0 –käsikirjan osien 2 ja 3 suomennokset. Osa 1 löytyy englanninkielisestä julkaisusta.

ISBN 978-951-830-347-6

9 789518 303476 >